

KURS

NOX IN SUO CURSU...

1. V ČERVNU 1922.

K U R S I. V Č E R V N U 1922:

	Listy
<i>Agenda</i> (s dvěma dřevoryty)	4
<i>Aféra Marienthalská</i>	12
J. Kessel, <i>Ve Vladivostoku</i> v březnu 1919 .	12
J. Durych, <i>Dvě příručky dobročinnosti</i> . .	6
Azorin, <i>Vyznání malého filosofa</i>	4
E. Kučera, <i>Literární kritika jako projev života</i>	6
V. Cardarelli, <i>Básně</i>	6
P. Ernst, <i>Přísaha</i>	4
A. Bloch, <i>Místo autobiografie</i>	2
<i>Spicilegia</i>	6

Tiskli :

Kryla Scotti v Nov. Jičíně a František Trnka
v Třebíči.

Ze skladu Marty Florianové ve Staré Říši na
Moravě vydává se za 9 K 50 h.

SKLAD MARTY FLORIANOVÉ
VE STARÉ ŘÍŠI NA MORAVĚ

STUDIUM
DOBŘÉ DÍLO
NOVA ET VETERA
PRAMENY
KURS

G E N D A

Dohnání zradou¹⁾ a pro jiné m r a v n í překážky rozhodli jsme, by 50. sbírka „N o v a e t V e t e r a“ byla *poslední*.

¹⁾ Vysvětlí se vše později: „Protož nebojte se jich; nebť není nic skrytého, co by nebylo zjeveno, ani co tajného, ježto by nebylo zvědíno.“ *Mat. X, 26.*

Po nich nastupují svou dráhu » *Kursy*«, a hned touto sbírkou *KURS první*, v květnu 1922.

Kdo srovná obě sbírky, uvidí, že duch bude týž, praktická úprava a všechny ostatní výhody zachovají se i v Kursech, toliko jméno se mění. Už to tak jde samo sebou do ruky. Asi na upevnění, aby se totiž vryly v paměť tyto dva důležité pojmy biblické, bylo třeba právě těchto padesáti svazků, jako předtím stačilo 7 sbírek Studia do základu. „Studiem“ byla naznačena vlastní Snaha, sbírkami „Nova et Vetera“ vyšla na jevo methoda, — a teď ve vyjetých kolejích možno běžeti, tož *KURS*. Arci též k vůli Kursu, jenž jest výrazem skutečného zlata na rozdíl od papírové měny žurnálů.

*

Též upouštíme od dosavadního „d a r e m d á v á n í“. Bylo toho třeba do základů. Většinou se správně chápala tato methoda. Objevili jsme opravdu několik vzácných duchů, kteří pocho-pili toto paradoxální gesto, o němž se zmiňují cestovatelé po Ethiopii: dáti dar, aby se dostalo více, než by se získalo prodáváním. Arci tím z důvěrného zátiší vystupujeme do strohostí větrů

a počasů. P r o d á v a t i, toť obyčejnost běžného (proto *Kurs*) života. Jen si slovo rozložte a srovnajte s jiným, podobně stavěným, třeba se slovem p r o r a d n ý. D á v a t i a r a d a (rozumí se dobrá) jsou šlechtické — ne, abychom nepohoršovali! — šlechetné úkony. Předložením však partikulí p r o - zvrhují se původní dobré zdravé pojmy v nižší a v zlé útvary psychické. Člověk proradný jest totožný se zrádcem. („Prorado, skvrno křesťan věčná! v záhubu chceš vrci dobré ludi? Od Boha na milost ždáti chvalno!“)

Tedy budeme prodávati. Ale během našeho „darem dávání“ nabyli jsme tolik zkušeností, že prostým (nadtoť sprostým!) prodáváním knihy našeho druhu a té jakosti, jaké dále míníme dbáti, neobstojí. Třeba tedy něco chytrého zařídit. Přemítajíce o našich 120ti odběratelích, rozpoznali jsme trojí druh lidí:

Jedni mají zálibu v pěkných knihách, ale nejsou s námi zajedno v nauce, jsouce, jak se jindy říkávalo, jiného náboženství. „Ctíce však přesvědčení druhého“ (což nám se méně daří) a možná také proto, že naše nauky jim vyvolávají vzpomínky mládí, kdy jim jejich báby zpívaly tytéž nauky, knih našich si velmi přejí, ba

mnozí po nich dychtivěji sahají, než „domácí víry“. Jsouť arci i mezi nimi podivní lidé, kteří nejen koupí, ale i naši šňahu „podporují“. Obecně však vždy tito poctivě zaplatí. Budeme jim říkati **p l a t í c í**.

Druzí přilnuli k našim knihám hlavně pro nauku. Ti pomáhají propagandou. Berou si více našich svazků a správně je zaplativše rozdají je známým, nebo v mezích zákona doporučují nás na místech, kam by bylo možno zavítati. Toť **p o m o c n í c í**.

Třetí jsou **m e c e n á š i**. Říkáme jim tak proto, abychom, i když už rod mecenášů velkého slohu vyhynul, zachovali slovo pro slovník, byť ve smyslu drobnějším. Ostatně úměra jest správná: ze zlatých korun císařů a králů drobné korunky papírové, a kdyby ani těch nebylo, pojdeš, ó člověče, hlady, nebo se zkazíš jako pes bez pána. Tito mecenášové dosud opravdu uměli naše „dary“ přijímati. Přičiňovali se všemožně, občas na nás z odkládaných grošů pamatujete, a tak nemálo pomáhali knihám na světlo i nám ze světla, abychom totiž příliš nevynikali.

Poněvadž jen „do třetice všeho dobrého“, neuvádíme v těchto skupinách přátel, kteří často sami nemajíce, v obdivuhodné statečnosti dávali

nám poslední, ba často vypůjčivše jinde, v plném vědomí důležitosti našich snah, nesli s námi „břímě dne i horka“.

Tímto roztříděním našich odběratel na ruku se dává další postup. Zřejmo již předem, že rovnost v placení jest nemožna, dokud neseženeme aspoň tisíc řádných odběratel. Ano, aspoň tisíc vzdělanců, čtoucích české knihy, aspoň tisíc v ústřety lucerně Diogenově, aby byli nalezeni lidmi ve tmě české „intelligence“. Dosavadní „pohyb“ našich odběratel opravňuje k naději tohoto žádoucího tisíce: neboť když dva tři odpadnou, vyskytnou se noví čtyři, přijde lepších sedm a tak počet přec jen vzrůstá.

Nezbývá tedy, než budovati dále na nerovnosti těchto tří stavů, mezi nimiž my arcí nestanovujeme nějaký první, nějaký druhý, nadtož třetí stav. Základem naší theorie jest t. zv. národní čest. Jsme totiž přesvědčeni, že s vyhynutím Umění a Vědy, lépe řečeno Poesie a Moudrosti, vymírá i národ. Toť axiom, který nám nevyvrátí sebe větší blahobyť národních drštěk. Národní dršťky a národ není totéž. Zdá se naivním takové poučování, ale u nás naivním není. Jest též velký rozdíl mezi masa rykem a zástupy

chválicími Hospodina, kteří v díkučinění plesají a dílu rukou Božích se podivují. Chceme tím jen říci, že jako není vše zlato, co se leskne, tak není vše národem, co se rodí, co žere a co se na konec po mnohých jiných živočišných funkcích promění v humus, od něhož se odvozuje dnešní humanita.

Tedy národní čest. Že jí tolik jest ještě v národě, abychom se s naší Vědou a Uměním udrželi, v to s pomocí Boží doufáme.

Tož *FAC ET SPERA!*

J. F.

Dáno ve Staré Říši, v čtvrtém měsíci vlády FIDES INTREPIDA, ANNO DOMINI MCMXXII.

A F É R A

M A R I E N T H A L S K Á

A féra ta se rozvinula v posledních měsících roku 1920 v Alsasku, tedy za pontifikátu *Religio depopulata*. Všechny její podrobnosti nejsou ještě úplně jasny, ale již z toho, co jest známo, možno usouditi, bez předbíhání papežského rozhodnutí ex cathedra, že jest tu nový dokument ke „stokám nečistoty“, k zahánění těch církevníků, kteří zastupují zákoníky a farisejce, hádající se s Kristem a dobírající si Ho před Jeho slavným Vjezdem do Jerusalema.

Aférou se zabýval tisk světský i duchovní, a to články velmi dlouhými. Ke všemu velký „katolický“ orgán štrasburský uveřejnil 16. února 1921 pastýřský list, v němž monsiňor Ruch prosí věřící, by se modlili za pobloudilé sestry, a ohlašoval, že pokud se týká konečného rozhodnutí záležitosti „svatý Otec byl neschopen (nezpůsobilý, incapable) pronásledovati ty, jež jsouce Francouzky rodem, jsou též Francouzky cítěním“. Tisk pravice se snažil úsilnou a důmyslnou činností věc ututlati, nebo aspoň postaviti ji do zcela jiného

světla, než jak činili nestranní kritikové. A tisk t. zv. neodvislý neměl ani potřebné odvahy ani potřebné svobody, by se chopil otázky, kterou se ocitla morální budoucnost země v sázce.

Veřejnost zaujala různá stanoviska. Biskup Mgr. Ruch, důstojník Čestné Legie a majetník válečného kříže, jest záležitostí tou rozmrzen — byl k ní podnět dán již před jeho příchodem — a přeje si pokoj svého biskupství Nančyjského, odkudž přišel před intrikami, jež se kolem něho teď snují. Mínění alsaských katolíků jsou rovněž rozdělena. Stateční hájí pře Karmelu, takže i advokát, který sám od sebe se ujal Sester, žádá, by se vůbec veškeré stíhání zastavilo, neboť tolik prý jest jasno, že z občanského stanoviska není jim co vytýkati. Druhá část veřejného katolického mínění uznává sice ostudu takových událostí, nemůže se však zmociti na pevný projev ze strachu, aby se neprohřešili proti poslušnosti biskupovi, již si ztotožňují přes všechny lekce dějin s poslušností papeži.

Jest tedy třeba kriticky probrati celou záležitost od začátku, abychom poznali, k čemu se přikloniti. Jsou v právu církevníci se svým „úředním“ jednáním nebo karmelitky se svou vytrvalostí v „odporu“?

S hlediska obecného bylo by třeba hledati kořeny zápasu Sester Marienthalských s „církevní vrchností“ v těchže nevraživostech a v témže zášti, které tolik překážek nakladly v cestu svaté Terezii samé, když se kolem r. 1534 jala reformovati Karmel. Jest to boj mezi

řeholnicemi, jež se vzdaly světa a vzpírají se mu zuby
nehty a sesvětačelým světem sutan, který se jim mstí
za toto opovržení.

*

Marienthal jest malé městečko nějakých 25 km od
Štrasburku, na dráze Hagenau-Wissemburské, vzhledu
nijak zvláštního, aspoň jsouc přirovnáno k jiným al-
saským městečkům. Osada jest navštěvována věřícími,
kteří o slavnostech konají sem průvody; daleko nemá
toho vábného kouzla jako třeba Sainte-Odile se svým
tak rozkošným mystickým návrším. V Marienthalu od
dráhy táhne se silnice, při níž stojí klášter a kaple, oboje
moderního vybudování, a o něco dále na náměstíčku
basilika, obklopená kramářskými boudami, v nichž se
prodávají nábožné obrázky; vůkol pak jsou hostince,
v nichž se hemží o poutích věřícími. Hned někdy v XIII.
století rytíř Albert, ze šlechtického rodu Wangenu, vy-
stavěl zde kapli a zasvětil ji přesvaté Panně a dal místu
jméno Marienthal. Brzy kaple byla proměněna v ko-
stel, vedle něhož povstal klášter žen. Jsa bohatě nadán
zbožnými alsaskými rodinami, brzy rozkvetl. V ději-
nách proslul zvláště návštěvou Marie Lesczinské, která
jej obdařila bohatými dary; vypravuje se, že právě za
svého pobytu v klášteře se svým otcem, králem Stani-
slavem, dověděla se, že má býti ženou Ludvíka XV.

R. 1789 klášter byl zachráněn venkovany, kteří
bděli, by svatyně nebyla zneuctěna. R. 1866 byl zbudo-

ván nový kostel, jenž byl povýšen na basiliku r. 1893 dekretem Lva XIII. Konečně r. 1897 jistá žena z jedné z nejlepších rodin země, Josefina Jennerová, která se později stala sestrou Markétou od Nejsvětější Svátosti, narozená 18. května r. 1849 v Hagenau a žijící již životem řeholním, pojala myšlenku vystavěti druhý klášter a zavést do něho přísnou řeholi svaté Terezie.

Tato vzácná žena vznešeného ducha, kromě toho vysoce vzdělaná, tato sestra Markéta vystavěla tedy Karmel a obohatila jej statky vlastními a těmi, jež přinášely její družky. Dnes jest tento Karmel krásná budova vzhledu moderního, uzavřená v pás vysokých a silných zdí, jež mají chrániti před světem dvacet žen, nežádajících si ničeho jiného, než směti v nich žíti až do smrti v tuhé kázni a umrtvování. Opravdu, jsou poněkud směšny tyto tlusté zdi s mohutnými opěrnými pilíři jako zdi nějaké kathedrály; ale jsou dobrým obrazem odporu, jež klade tak dlouho tento Karmel světu, a při tom si ani nežádá, by se o něm mluvilo.

Soupeření Karmelu se světským duchovenstvem datuje se snad ode dne, kdy Terezie de Ahumada rozhodla se opustiti klášter Vtělení v Avile, aby založila nové sídlo, v němž by mohla se Sestrami žíti pravou řeholí Naší Paní s Hory Karmelské.

Tyto kláštery všude se zakládaly s úchvalou Říma; potom zakladatelé a jich nástupci zjednávali si krok za krokem svá *práva*; ale právě na tato práva žehrávali úzkoprsí církevníci jurisdikce biskupské a sváděli

strohé půtky s Duchem, který háral ve vroucích srdcích sester. Zápas ty nejsou ničím zvláštním. Stačí nahlédnouti v děje toho kterého jejich zakládání, aby se tomu porozumělo. Poněvadž však vždy v takových sporech býval Řím rozhodčím, dobyly si vždy Sestry záhy pokoje a bylo by zbytečno se zde dále o tom šířiti. Aféra Marienthalská jest však rázu zcela moderního. Zasáhl zde „vyslanec“ z Říma a ač se jindy aféry tímto zasáhnutím končivaly, tentokrát se teprve tato Marienthalská zrodila, a jen důstojnou zdrženlivostí Sester tak pomalu přichází ve známost. Neboť nesmí se myslet, že by jim chybělo charakteru. Naopak! Jsouce vázány dobrovolně pravidlem života, jež jim uložila svatá Terezie, staly se vznešenými paními svého osudu. Podaly již více než jeden důkaz své energie a své jasnovidnosti v neustávajícím zápasu s kněžími. Nejsou ani bláznivé, ani potrhle, jak je jistý tisk rád vyličuje. Hovoří s vámi naopak se vzácným zdravým smyslem a s logikou, která rozrušuje a zaplašuje všechnu podezřívavost. Skryté za svou hustou černou oponou, za těžkou a strašnou mříží hovorny, jejich hlasy zaznívají pevně a odhodlaně, a jsou to hlasy žen, které vědí, co praví, a jsou hotovy za to život položit. Aniž kdy pronesou nenávistného slova, s úctou, kterou chovají k Římu, vysvětlují svůj případ; diskutují; hájí si práva na svůj dům; a zatím co jsme je poslouchali jednoho únorového dne v ledové hovorně, zdálo se nám, že rozpoznáváme zřetelně důvody němé žárlivosti, jež útočí proti

těmto nevěstám Kristovým a proti všem, kdož „sebe neposkvrněné usilují ostříhati od tohoto světa“.

Jakmile Sestra Markéta seskupila do řehole tereziánské několik žen, jež se s ní dobrovolně sdružily ve svatou kázeň, vynasnažovala se všemožně, by se vymanila z jurisdikce biskupské, v níž byla od r. 1887. Tak v červnu 1901 vzpírala se jakémusi „visitatio canonica“, jímž je poctil Mgr. Marbach, koadjutor biskupa štrasburského Mgra. Fritzena. Měla podepsati jakési biskupské ukazy. Sestra Markéta s tou krásnou energií a rytířským charakterem, jenž každého, kdo se k ní přiblížil, náraz upoutá, stroze zkritisovala se všemi sestrami čtyři články biskupského poslání, takže vyslanec musel odejít s nepořízenou. Několik dní potom psala Mgru Marbachovi: „Bůh jednoho dne rozsoudí mezi vámi a námi, pravila... Nestáváme se řeholnicemi proto, abychom se octly pod pantoflem pánů církevníků... Jsem syta již všeho, čím nás trápí biskupství; chceme žít v pokoji se samým Ježíšem...“

Konečně r. 1904 díky horlivému zastání Pia X., k němuž se uchýlila putujíc po dvakráte do Říma, sestra Markéta mohla se úplně a rozhodně osvoboditi od biskupské diecesánní jurisdikce. Karmel Marienthalský nezávisel již leč na posvátné Kongregaci, totiž na Římě. Zápas tím však nebyl ukončen; biskupství dále bojovalo; a teď novými zbraněmi; psalo stížnosti; naléhalo. Všechno však nic nespomáhalo; všechny útoky se rozbíjely o mohutné zdi Karmelu. Klášterní panny byly

silnější než kněží. Až po smrti jejich představené, která byla dosud pevnou záštitou poměrného pokoje, nové mraky se stahovaly nad jejich domem.

Sestra Markéta, o níž kardinál Ferrata, bývalý prefekt kongregace řeholí, mohl říci r. 1912, že to byla „svatá žena“, vážně onemocněla a zemřela 10. dubna 1909. V květnu téhož roku byla na její místo zvolena sestra Marie Ježíšova, rozená Karolina Trappová z Gersschwilly; byla vždy volena i následující léta jako představená, až apoštolský visitátor přišel a místo ní určil jinou sestru.

Ale sestra Markéta byla silnou zakladatelkou, dobrou matkou a příliš se vkořenila do srdcí svých duchovních dcer. Těm jejich slavné sliby byly nade vše a usilovaly dále, by se k nim svět nevetřel, což bylo hlavní snahou svaté Terezie: otevřeně povstaly proti biskupovi. Ale o podobných zápasech dočtete se v zakládáních avillských, kdy se rovněž úporně kněžstvo světské stavělo proti Karmelu svatého Josefa. My si zde povšimneme jistého odstínu, jímž se jeví boj číre bojem politického rázu, ač při bedlivějším prohloubení pře není tomu tak.

*

Připomeňme si napřed některé podrobnosti ze života řeholnic marienthalských za války.

Hned jak vstoupíte do hovorny, zarazí vás jedna věc: uprostřed rozličných fotografií řeholnic visí podo-

bizna maršálka Foch s věnováním a datem: 24. února 1919. Poněkud dále visí jiná podobizna, jaksi zastaralá; jest to portrét plukovníka Roberta, který bojoval pod Mac Mahonem a jehož vdova opustila svůj zámek Lauzyjský, by se uchýlila do tohoto Karmelu.

Tato žena, píše o ní jistá osobnost z Hagenau, která zažila ještě poslední lesk druhé Říše, zemřela krátce před válkou, zanechavši po sobě památku vroucí zbožnosti v hrubém rouchu klášterním. V pokojném útulku zachovala si vroucí lásku k vlasti. Rok jak rok dávala si posílati z Francie květiny, jež potom pěstovala s nejbedlivější péčí. Pro ni, ženu bývalého francouzského plukovníka, jež se stala karmelitkou v Marienthalu, každá květina byla opravdu jakousi myšlenkou Francie.

Válka neučinila konec soupeření kláštera s ordinariátem. Přes velmi napiaté vztahy sester se zpovědníky, jež jim posílal diecesánní biskup, jejich příchyllost k Francii vícekrát se mohla projevit. Tak když bylo na ně zle naléháno, by vydaly klášterní zvony, aby byly rozlity v Německu, rozvinuly všecku ženskou lstivost, by jich uchránily, což se jim i podařilo. A poněvadž basilika si přichvátla a brzy svých se zbavila, mohly jen karmelitky vyzváněti vstříc vítězným vojskům francouzským, když táhla v den vítězství po silnici hagenauské k Marienthalu. Z oněch těžkých hodin zachovaly se verše jedné karmelitky, sestry Marie Terzie od svatého Františka Xaverského, napsané 25. března 1917:

... Zvony, zvony, promluvte nám naposled,
vypovězte naši bolest dlouhými vzlyky umíráčku. *

Kéž vaše Requiem navždy slavné
dotírá bez oddechu na ty, kteří lámou vaše hlasy.
Síla, která vás s věží strhuje, nezná pána:
ale my, před těmito krádežemi na svatém místě,
my věříme pevně, že den dobrotivého Boha,
velký den pomsty, toužebně očekávaný, nebude prodlévati!

A 27. června 1919, v předvečer dne, kdy Němci podepsali smlouvu Versaillskou, v kapli Karmelitek měl řeč R. P. Rafael, bosý karmelitán, světě národní prapor francouzský. V řeči té, vytištěné potom v barvách Francie péčí kláštera, odznívá zbožné přilnutí k vlasti francouzské. Brožurka se končí dvěma básněmi, napsanými za války sestrou Marií Terezií, která zemřela 13. července 1917. Jako všechny předešlé i tyto verše opěvují vlast francouzskou, v jejímž lůně co nevidět Alsasko brzy odpočine. Táž sestra hned někdy v prosinci 1914 napsala na papír, který našly spolusestry po její smrti, tento nápis: „Otevřítí po mé smrti.“ Když roztrhly obálku, četly tyto řádky, jež svědčí o duchu vskutku prorockém a o srdci ryze francouzském:

Francie zvítězí; ale neuvidím toho již, neboť válka bude příliš dlouho trvati. Když Francouzi vtrhnou definitivně do Alsaska, nevyjde už ani jedné rány z děla...

Jest třeba ještě zmiňovati se o rozhořčení sester, když slyšely z úst jednoho raněného Slezana, ošetřovaného v klášteře, o ukrutnostech, jež Němci páchali v zemích zabraných? Třeba říkati, že toto rozhořčení bylo jim tvrdě vyčítáno jejich zpovědníkem? Třeba připomínati jejich radosti, když viděly přicházet pluky

francouzské a když mohly znova mluvití svobodně francouzsky? Podobizna maršálka Focha, která zdobí jejich hovornu, jest dostatečnou zárukou jejich citů a jejich chování.

A tak zápas s církevníky pro neshody náboženské přesmykl se teď na pole národní, arcí v očích světa, který se nikdy nepříčiní, aby přišel na dno těchto citů u klášternic, jež v útočení Prušáckém neviděly boje proti tomu neb onomu státu, ale nepříteli podobného Turkům, jenž se přivalil od Východu, aby pustošil „prvorozenou dceru Církve“ a tím Církev samu. Ale pro svět, pro nějž toto píšeme, jest to teď boj číře národní, a tím více, že hlavní úlohu v něm hrá cizinec, dominikán Maďar Zadock Szabô, a to na půdě francouzské.

*

Tento Maďar byl vyslán „Římem“, by urovnal spor mezi ordinariátem Štrasburským a Marienthalskými karmelitkami. A právě jeho příchod na území francouzské byl jiskrou do prachu. Jeho chování „Němce“ k ženám francouzským, jemuž zjevně nadržovali církevníci, učinil z aféry náboženské aféru politickou.

Třeba připomínati tady rozhořčená slova sester?: „My jsme si postavily klášter, tak prohlašují, vlastníma rukama jsme si jej postavily před třiceti lety, a nikdo nám nesmí vzítí statek, který nám byl Římem přiznán r. 1904. Nad námi jest jen generální superior naší kon-

gregace a není možno, by bylo na nás připuštěno obviňování, a nebyly bychom slyšeny.“

„Otec generál, tak praví dále, navrhl, a to ne bez důvodu, k vyšetření pře naší řád Dominikánský, ale osobnosti zvláště nevyvolil. Jak k tomuto posláni přišel Zadock Szabô? A proč tento, když my jsme ho s důvěrou přijaly, tak ohavně s námi nakládal, aniž nás vyslechl? Ano; jednal s námi s *krájním barbarstvím (sic)*. Byl hrubý, sprostý; klamal nás. Toť hanebno! Proč nám nebyl poslán člověk, jenž by mluvil francouzsky?“

Ponejprv přišel do Alsaska 14. srpna 1920. „Jedna věc nám hned byla podivná, vypravují sestry, a to, že zůstal několik dní v Štrasburku, místo aby přišel přímo k nám a nás vyslechl. Poněvadž byl poslán z Říma, musily jsme vytáhnouti černou oponu za mříží; jeho prvním činem byla šalba.“ Začal mluvit německy o své plné moci. Když jeptišky mluvily francouzsky, jistý církevník z Marienthalu, který byl s ním, podotkl, že by měly německy odpovídati. Toho však sestry neučinily nikdy, ani za války, když je navštívil *Statthalter*. „Ihned, tak nám vypravovaly sestry, pochopily jsme, oč běží. A řekly jsme si vespolek: To jest nějaký Němec, jsme ztraceny, a plakaly jsme. To není dovoleno! Měli poslati aspoň někoho, kdo by mluvil francouzsky. Přišel jedině proto, aby nás odsoudil.“

„Ano, oklamal nás; žádal, bychom si zvolily svobodně jednu sestru jako předsedkyni; zvolily jsme sestru nejstarší; ale on přišel znovu a řekl nám, že on

zvolil sestru nejmladší. Potom poručil té své předsedkyni, by s námi zacházela *jako četníci (sic) s největší příkrostití*. To nechápeme; říká se, že naše řehole jest příliš krutá. Proč tedy Maďar nakazoval mladé sestře, by s námi zacházela jako četníci?

Podáváme zde dále skoro doslovné další stesky sester, jak nám je věrně, byť poněkud pomíchaně vypravovaly:

„Do Říma přišly též stížnosti jedné sestry, která odešla dobrovolně po příměří. Daly jsme jí na odchodnou 4000 franků, ač ona přinesla jen tisíc franků.“

Z Němkyň, jež odešly po příměří, dvě se odebraly na Karmel do Würzburgu v Bavorsku. Na žádost štrasburského ordinariátu byly tyto sestry vyslýchány německým generálním vikářem a mnichem Linckem a výpovědi takto nabyté byly odeslány do Říma; právě podle nich konal Zadock Szabô své poslání.

„Za svého pobytu v Marienthalu odebral se do Štrasburku poněkud zviklán tím, co jsme mu o jistých věcech pověděly. Za dva dni pak se vrátil na Karmel jako nějaký lev (*sic*). Žádal si navštívit vnitřek kláštera. Stále provázen farářem Marienthalským, šuškal si s ním cosi šeptem. Když upozoroval naši monstranci, kus velikého bohatství zlatnického, pravil: „Tato monstrance by se lépe vyjímala u mne v procesích po Římě. Mám chuť si ji vzít“; ale my jsme se proti tomu postavily řkouce, že jest naše. Farář zase byl toho rozumu, že by se nejlépe hodila do jeho basiliky. To nás zarazilo.

V kuchyni, všimnuv si krbu, prohlásil: „Ten jest věru pro vás příliš veliký, vůbec jest příliš místa pro karmelitky v tomto klášteře.“

„Odešel do Říma řka: Přijdu zase brzy. Než nás opustil, dal plnou moc té své předsedkyni, by s námi jednala tvrdě; arcí ta, nemajíc záminky, nic takového nečinila.“

*

Druhá návštěva P. Zadocka Szabô se udála v říjnu. Tentokrát přišel s jedním kanovníkem, jenž byl dlouho zpovědníkem jejich kláštera a jenž odešel v září 1918 se mstivými úmysly Němce, trpícího příliš zdarem francouzské ofensivy. A Maďar hned začal: „Vypudily jste německé jeptišky. Podle šetření, jež jsem podnikl, to se nestalo až v Marienthalu. To jest mrzkost. Hanebnost. *To mi draze zaplatíte!*“ A hněvem všecek bez sebe opakoval lomcuje mříží: „To mi draze zaplatíte!“

Obořiv se pak rudý hněvem na jednu mladší sestru, která předtím vypovídala ve smyslu, jehož on nepripouštěl, řekl jí: „Hned půjdete do své cely a tam napíšete, že výpověď, kterou jste učinila, jest falešná.“ Sestra arcí energicky odepřela.

P. Zadock Szabô vzal tentokrát věc dokonale. Když se nedařila argumentace, umínil si, že jinak sestry ochotí. Přišel tedy jednoho dne téhož října s týmž kanovníkem, jenž za války vyčítal tak příkře jeptiškám jejich

francouzské cítění a jenž užil proti Francii slov velmi pohoršlivých.

Jako předešle přiblížil se k mříži a oznámil sestrám, že jim přednese naučení, že jim udělí zvláštní požehnání (*ein besonderer Segen*). Když se přiblížily k mříži, jal se čísti hlasem nezřetelným jakousi liturgií. Jeptišky s bystrostí, kterou se vyznačují, pochopily ihned, že to jest exorcismus, což jich nikterak nepopletlo: bylyť poznaly již dost smýšlení Maďarovo. Ale jakmile dominikán zpozoroval, že sestry pochopily, oč běží, zakoktal se a nemohl dále; na štěstí měl u sebe nádobu se svěcenou vodou; i chopil se najednou kropáče a jal se prudce kropiti ženy skrze mříž, mávaje svými dlouhými pažemi jako šílenec a vypouštěje křikem nejhroznější zaklínání. Rozhořčené sestry odešly a uchýlivše se do své kaple, zpívaly tam litanie.

Dominikán pustiv se pak na schodiště, jež vedlo k sestře tourièrece, křičel na ni: „Otevřte okna, aby ďábel vyšel!“ Načež stařena posměšně odvětila: „Ať už bílý nebo černý, však oba potáhnou, uvidíte!“ Jak známo, roucho dominikánů jest bílé a světští kněží jako jej provázející kanovník jsou černí.

Než opustili Marienthal nadobro, přišli ještě jednou. Dominikán plný hněvu zase zaklínal a spílal jeptiškám svobodných zednářek (*sic*) a vyzýval je, aby se co nejdříve dostavily k mříži, že jim dá naučení. Poněvadž se obával, že si budou zapisovati jeho slova, kázal jim pozdvihnouti ruce a tak jim předčítal výpovědi

německých sester, jež poslaly do Říma církevní kanceláře Štrasburské. Ruce stále majíce pozdviženy jeptišky naříkaly, slyšíce tyto žaloby cizince jménem cizinek. Ale Maďar častěji si na ně prudce vyjel okřikuje je: „Schweigen Sie!“ Mlčte!

To trvalo šest hodin, aniž sestry byly k jednomu slovu připuštěny.

*

V prosinci, a to 31., o 11té hodině ráno, páter Zaddock Szabô přišel na Karmel po třetí, jsa pevně odhodlán se sestrami to už nadobro zkoncovati. Dal se provázeti Otcem Armandem, kapucínem z Königshoffenu. Velmi rozrušen vešel ihned do hovorny a žádal klíče k svatostánku. Jeptišky však, dohadnuvše se, kolik uhodilo, odepřely mu ho. Maďar se nad tímto odepřením velmi rozlítil. Sestoupil se schodů hupky křiče, láteře, zuře, by mu byl vydán klíč; potom znovu vyběhl po schodech a by postrašil sestry, ohlásil jim, že vynesl klatbu nad klášterem.

Vrátil se nazítří 1. ledna 1921 znovu, provázen jsa zámečnickem, jehož vyhledal v Hagenau. Tentokrát nebylo již pochyby; byl odhodlán vypáčiti svatostánek.

Sestry se shromáždily na kůr a odtud se dívaly tomuto lupičství, plačíce a svolávající pomoc s nebe proti tomuto strašnému násilí. Páter dominikán přistoupil k oltáři s dělníkem a jal se pracovati, vrhaje ob-

čas hněvivé pohledy ke galerii, kde plakaly ubohé ženy. Když zámek povolil, zmocnil se rychle kalichu a chtěl utéci; ale u dveří obě sestry tourièrky položily se mu celým tělem napříč, by mu zabránily v odchodu.

Kapucín, který provázel dominikána, tahal je za nohy a za ruce, chtěje uvolniti cestu říkáje při tom: „Das gibts nicht“; a Maďar, boje se asi, aby se všechny sestry neshlukly, pustil se v jinou stranu a odnášeje kalich jako pravý zloděj, vytratil se kudysi zadním vcho-dem. Neboť před budovou několik osob se skupilo u velkém podivu, co se to děje v klášteře jindy tak tichém: sestry totiž naříkaly, že to bylo slyšeti až ven, a kromě toho zvonily všemi zvony jako na poplach.

Nazítří Maďar zase přišel na Karmel a oznámil sestře tourièrce rozkaz, že od nynějška jest povinná všechnu korespondenci, adresovanou karmelitkám, odevzdávati faráři Marienthalskému, jakož i opovídati mu předem všechny návštěvy. A by klatba, již stihl jejich klášter, byla hodně veřejná, přibil sám na dveře velkými hřebíky kus papíru, na nějž napsal inkoustem tato slova: „*Z rozkazu vyšší duchovní vrchnosti jest zakázáno sloužiti na tomto místě služby boží.*“ Ale hned vedle v obou jazycích ženským aristokratickým písmem byla napsána fialovým inkoustem tato slova na kusích papíru též hřebíky přibitým: „*Blahoslavení, kteříž protivenství trpí pro spravedlnost: radujte se a veselte se, nebo odplata vaše hojná jest v nebesích!*“ Podepsáno: *Přátelé Karmelu*. Mimojdoucí za-

stavovali se přede dveřmi kaple a četli oba papíry. Od tohoto dne rozhostilo se vůkol kláštera ponuré mlčení, jakoby v soulad s velikou bílou plání zimních měsíců, jež se rozprostírá kolem Marienthalu až k obzoru, lemovanému nazelenalou linií lesa.

*

Vžítí se správně do všech těchto událostí není možno, když si nepřipomeneme překrásné nadlidské postavy svaté Terezie a všech příkoří, všech piklů, s nimiž se setkávala panna Avilská, když chtěla uhájit své „libé, kruté a logické řehole“. Jistá slova osvícené kastillanky přímo doslovně ocitají se na rtech jeptišek Marienthalských.

„Říkalo se o mně, že jsem pomatená... zapsala Terezie do svých Zakládání; skoro všichni v městě se postavili proti nám, i osoby velmi rozumné a chvályhodné.“ „Tvrdí se, že jsme pomateny, prohlašují karmelitky alsaské; vyčítají se nám všemožné věci, jen aby nás vystrnadili. A my si nežádáme, leda žítí v pokoji zachovávající tereziánskou řeholi, kterou jsme svobodně přijaly.“

Arci, jak kde kdo dosvědčuje, jsou tyto jeptišky, jakých asi po jiných klášteřích bychom marně hledali; ač vášnivě oddané mysticismu svého řádu, přece plné jasného rozumu, zdravého smyslu, silné vůle a neohroženosti, u nichž mučednictví, kdyby k němu došlo,

nebude jen bolestnou passivitou slabých, podléhajících násilí, nýbrž činností, plnou extase a ducha.

§

Co se dělo dále? Klatba byla z rozkazu „vyšší církevní vrchnosti“, vykonával ji plnomocník „z Říma“. Toho přece dosti, by věřící a opravdu věřící Alsasko rozhořčilo se proti sestrám. Už se neslétaly „roje mystických holubic“ ke klášteru, by v něm hledaly pokoje, rady a samoty. Mosty byly strženy.

I ty, které se v něm již usídlily, měly býti světem vychváceny. Tak jistý úředník z okolí Štrasburku na rozkaz maďarského dominikána, odebral se 3. února 1921 do kláštera, by si odtud odvedl nezletilou dceru. Ale nebylo to tak snadné. Dívka nechtěla s otcem a prohlásila, že jen násilím ji z kláštera vyvlekou. Otec, popouzen dominikánem, přibral si na pomoc tři četníky a starostu Hagenauského, poněvadž starosta Marienthalský odepřel svého účastenství. Všichni obyvatelé Marienthalští se shromáždili před klášterem, čekajíce, co z toho bude. Tu mladá sestra Markéta Ježíšova, blíže se k četníkům, pozdvihla před nimi sošku Jezulátka a prosila jich jménem Kristovým, by ji nechali v klášteře, poněvadž, tak pravila, „našla v něm své štěstí“. Ale četníci ji uchopili a přes její pláč a vzpouzení odnesli ji do zavřeného automobilu. Než přestoupila práh pohostinného domu a než opustila své družky,

zvolala k nim: „Vrátím se brzy na Karmel, jen co nabudu zletilosti.“

O takových výjevech se arci nemlčelo. Biskup musel něco učiniti. V pastýřském listě z 13. února 1921 monsiñor Ruch, biskup štrasburský prosil věřící, by se modlili k Bohu, aby osvítil a paprskem milosti dotkl se srdce zatvrzelých a vzpurných sester; nabádal je dále, aby nehledali v této záležitosti nic politického a připomínal, že když on prohlašuje, že celé zasáhnutí Církve jest jen přiměřené a velmi přirozené, nesmí se o tom pochybovati. Běžní a lehkověrní křesťané tudíž nepochybovali. Ale pro karmelitky a soudné lidi věc ta nebyla u konce.

*

Dne 18. února páter Zadock Szabô poctil Karmel svou čtvrtou návštěvou. Přišel v pátek ráno o jedenácté hodině ve společnosti obou Marienthalských farářů. Ihned žádal dovnitř klášterní budovy. Sestra tourièrka ho odbyla, že po tom, co se již událo, sestry nechtějí s ním mluvit. Po půldruhé hodině Maďar přišel znovu a ptal se, zda sestry setrvávají ve své umíněnosti. Byla mu dána táž odpověď. Po chvíli přišel ještě jednou a odevzdal jim opis pontifikálního dekretu o rozpuštění kláštera, dekret, který přibil sám na dveře kaple:

Dne 6. února 1921 Jeho Svatost papež Benedikt XV. z plnosti své apoštolské moci vydal dekret, jímž úplně zrušuje klášter bosých kar-

melitek v Marienthalu; prohlásil zároveň, by se všechny sestry tohoto kláštera vrátily do života laického, neboť od té chvíle sliby jejich přestávají.

Zároveň svatý Otec dekretem svaté Kongregace Řeholí ze dne 11. února 1921 pověřil apoštolského visitátora vykonáním tohoto rozhodnutí a udělil mu právo, by ponechal v řádu a převedl do jiných klášterů ty sestry, jež uzná toho hodnými.

Podepsán: *Zadock Szabô*.

Ale v tomto „výnosu“ jest háček, řekli bychom, čerchmantův drápek. S hlediska ryze církevního nemůže dominikán zbaviti karmelitky jejich slavných slibů. To jen může Otec generál Svaté Kongregace a to jen tehdy, *když k tomu aspoň sestry svolují*.

Ve chvíli, kdy páter Zadock Szabô chtěl již odejít, zaskočil ještě ke dveřím kaple, by vyzkoušel, zda jsou dobře zamčeny. U dveří však stál jistý muž, přítel Karmelu. Dostal dominikán přece jen strach, že by byl občanský svědek proti němu, až by to přišlo do vážných soudů, a že by byl usvědčen, že odnesl klíč ze soukromého francouzského statku? Dost možná; neboť nazítří byl klíč nalezen ve dveřích kaple; od té doby jest otevřena a žádná bohoslužba se v ní nekoná.

*

Z jara 1921.

V Marienthalu, v jednom z těch krásných dní jarních, kdy širé pláně Alsaska plní se vlažností, poho-

dou a láskou. Bujarý mladý a sametný vítr táhne po polích, po lesích a vesničkách, oživuje vše a probouzeje kolem dvorců broskvoně do květů, hladí měkce třešně u cest, jabloně v zahradách, chvějící se ve svých bělostných závojích. I z vysokých a pevných hradeb Karmelu několik jabloní, oblitých květem, vykukuje přes zeď, jako by se chtěly též přidružit k jarní obecné slavnosti, která jest tak krásná v této zemi. Jen v dálavě na obzoru chmuří se borové lesy, jež jarní povětrí zklidňuje do zvláštní mohutnosti heroických dob.

V klášteře jest ticho, posvátné mlčení. Sestra tourièrka třídí stále pokojně své pohlednice a drobné výrobky sester, jež prodává návštěvníkům. A karmelitky jsou stejně klidné a jasných tváří, jako by jarní pohodou i ony se rozvíjely do květu. Ve všech jejich slovech, když vypravují o událostech minulé zimy, není ani stínu záští, ani vzrušení, stále jsou dokonalými vládkyněmi sebe, jak jim ukládá řehole sv. Terezie. O Církvi a Římu promlouvají s posvátnou uctivostí, plné vědomí, že zloba osob, které jim ubližují, nesmí se vztahovati na princip.

„Nežádáme si než jedné věci, bychom mohly žít s pokojem v lásce Ježíšově. Neuznáváme leč samého Ježíše; kolikrát jsme to již řekly diecesánnímu pastýřovi: nežádáme si, než býti nejpokornějšími a nejchudšími ovce jeho diecese. Chceme žít jen v zachovávaní naší svaté řehole...“ Takový jest stálý refrén jejich vypravování. Cítíte z jejich klidných, vroucích a upřím-

ných slov, že máte před sebou pravé dědičky vznešené a bojovné Kastillanky, která Duchem lásky, Duchem pravdy a horlivosti přemáhala doktory své doby, biskupy i papeže.

*

Veliký mír tohoto jarního odpoledne rozprostírá se nad Karmelem, jenž zakusil tolik příkoří minulé zimy. Dvanáct sester, chtějících bdíti nad dílem Sestry Markéty od Nejsvětější Svátosti, očekává spravedlnosti. Nežádají si ani bohatství, ani poct; tím vším dávno pohrdly. Žádají si však Nejsvětější Svátosti a kněze, svého bývalého života klanění a mlčení. A hle, k tomu jim ve Francii nedopomáhá ani vystavená, jím samým darovaná podobizna maršálka Foche, ani básně, jimiž hned za války přály vítězství své vlasti. Asi proto, že duch je nepudí k tomu, by se ucházely o nějakou milost u státu, jenž sám se dopouští podobných násilností jako maďarský jejich navštěvovatel. Zato čas pozvolna dává jim zadostučinění. Zmíněná sestra Markétka dne 6. dubna, ve středu večer, tajně uprchla z otcovského domu, vskočila do vozu, který na ni čekal za městem, celou noc jela a dne 7. dubna, v den, kdy nabývala své zletilosti, vstupovala na Karmel, který ji přijal s největší radostí... Venku stále kvetly stromy, svítilo slunce, vonělo kvítí; pravý jarní svátek však se slavil v srdcích

těchto několika mystických duší, jež přes všechno úsilí světa, přes všechnu ošumělost, starobu a lhostejnost „správců Sionu“ udržují si mládí a jaro oasy v poušti...

Poznámka k českému uveřejnění této „afféry Marienthalské“ :
Jest to volné zpracování, zvláště zkrácení J. Dieterlenova článku, napsaného v dubnu 1921 ve Štrasburku a otisknutého v květnovém čísle velké francouzské revue. Bychom se přesvědčili o správnosti fakt, dopsali jsme dvakrát do Marienthalu. Sestry vždy ochotně odpovíděly a fakta úplně potvrzují dodávající: Kdyby se vědělo vše ostatní!

J. K e s s e l

V E V L A D I V O S T O K U

V B Ř E Z N U 1 9 1 9.

I

P ř í s t a v a u l i c e.

Vida již rejdu, náš transport očekával lední kobylu. Pobřeží bylo v dálce tenounkou, bledou linkou. S mostu, svítícího náledím, všichni jsme patřili na tento práh změteného světa, tajemného, odloučeného od ostatku všehomíra — na práh Ruska, kde se bouří, hynou a křísí se národové, vlády, utopie, víra, celá jedna strana lidského svědomí.

Jitro bylo jasné oním zvláštním světlem, vytvořeným ze slunce a sněhu, oním bílým světlem, ssedlým, bez tepel i bez zámrazův.

A rozpomínali jsme se na krásné procitání Tichého okeánu, kde vlny, protkávané růžovou zlatostí, mají gigantický a něžný rytmus, na zoru v Honolulu, když světlo se zachvívalo živě jako bytost, navoněné jako žena, na moři zeleném a tyrkysovém, neb ještě na japonský východ slunce, lehounký, poněvadž procházel vlahou mlhou.

Pod mohutnou tíží zmrzlé moře se boří, uhýbá. Lední kobyla projela, zůstavujíc za sebou břidlicově modrou brázdu, do níž vplouvá naše loď.

Záhy vladivostocká rejda se nám otevírá, a jest to velice pěkné překvapení. Emfatické přijmí Vladivostoku dobře známe: Zlatý roh Východu, ale přijmí se tak honem dál! Přece však vlnité pahorky opravdu mají velmi půvabnou linii; ostrov s pevnou a odvážnou silhouettou jest vsazen do hrdla přístavu, a zcela vzadu domy města vystupují útočice na úzký pruh země, skoro plochý mezi mořem a horami.

Neskutečně jako přízraky tyčí se válečné lodi japonské a anglické, tak vysoko, tak hnědě na zcela bledé zátocce, a lidé, kteří přicházejí z přístavu, zdědavi na tento americký transport, jeví se jako pohybliví stínové na šedém ledě.

Jsme u břehu v části rejdy, vyhrazené stavbám Spojených Států. Sestupujeme, netrpělivi a úzkostlivi, cítíce pod nohama onu zemi, kde jest nám pobýti nejistou dobu. Velikými kročeji přeměřujeme doky. Jsou to nejdůležitější ve Vladivostoku, poněvadž se prodlužují na druhé straně zátociny. Přece však obchod Ameriky s dálným Východem ruským jest o mnoho mladší než obchod Japonska. Ale vidouce neomezené řady beden, které pokrývají nábřeží, — automobily rozmanitých známek, valňáky, tahadla, materiál letecký krabice konserv —

pochopte, s kterou energií a s jakým úspěchem naši spojenci se dali do práce. Opětné sestavení vozidel, které jim bylo svěřeno, toliko ještě zvýší jejich činnost a pohyblivost.

Jedna z těchto amerických hromad, střežená českou hlídkou v čepici s červenobílým pruhem, jest určena naší missi. Dány rozkazy našim chlupáčkům, aby rozbalili tyto bedny a zmontovali, jak jen možno rychle, v nich zabalené automobily. A hle, již sbíhají po lávce, modří vojáčkové, snadný žert na rtech, šťastni, že skončili namáhavou cestu.

Zabalují se do ovčích koží, donesených jim za příliš lehké pláště, a navzájem se dobírají pro veliké kožešinové čepice, které jim přehýbají uši.

A dávají se do práce s takovou radostnou hořkou, že ruští přístavní dělníci, kteří se procházejí svým ledabylým krokem, byvše přivábeni novým vylodováním, s obdivem pomručují:

— Nejsou pracovníci jako pracovníci, ale tohle jsou pracovníci.

Není příliš zima. Vzduch popichuje do tváří a příjemně dřáždí nervy. Vystupujeme do města.

Avšak lichotící očekávání, kterého neznámo vždycky poskytuje, rychle jest zklamáno. Vladivostok se neskládá než z jediné silnice, *S v e t l a n s k a j e*, která se natahuje v neurčito, hned hrbolatá rozmeteným kamením, hned pravidelně dehtovaná, rámovaná uzounkými chodníky z kamene, z cihel nebo

ze dřeva, klouzavými náledím a plnými propadlin. Několik uliček stoupá do kopců, ale rychle se naslepo zastavují.

Vysoké domy se tyčí ve čtvrti nádražní. Toť obchodní, bankéřské a rozmařilé srdce města. Dva nebo tři veliké sklady prodávají všecko, salámy i nábytek, ruble i obuv. Hotely pochybného vzhledu vyvěšují banální jména. Nesmírné prapory označují nemovitosti, vyhrazené cizím missím; americká korouhev hvězdnatá a pruhovaná, japonská se svým nachovým sluncem, česká červenobílá. Tři francouzské barvy kráší ethnografické a geologické museum provincie Lásky. A jest zvláštní podívaná na důstojníky barvy modrého obzoru, kteří se domlouvají mezi skleněnými stěnami, jež jsou etiketovány učenými jmény, a na malé písárky na stroji v krátkých sukních, důvěrné a žvatlavé, které vesele „fukají“ pod zejícími ústy starodávné lbi, nebo pod parohy předpotopního jelena.

Zde nás poučují, že kasárny, jež jsou uchovány pro nás, stojí ve vysoké části města, a že budeme bydleti s Čechy, s rakouskými zajatci a s annamskými dělostřelci.

Míšenina ras, uniforem a jazyků jest zvláštním znamením Vladivostoku. Každých sto metrů se střetnete s Angličany, Číňany, Kanadany, Poláky, Francouzi, Lotyšy, Japonci, Čechy, Američany, dokonce s Rusy — nečítaje národnosti nejisté a ko-

lísavé. Občas jako symbol této směsi přechází mezinárodní hlídka, kde se maťou chakie modré, černé, zelené — čapky, barety, čepice a přilby.

Vozy neproměnily svého vzoru po kolik desetiletí. Jsouce vysoké na kolech, těsné a špatně zavěšené, s lavičkami tvrdými, opovídají boj všemu pohodlí. Po dvou jest vám v nich velmi zle, samotnému není vám v nich lépe. Izvoščici, králové dláždění, nechávají líně cupkaťi své dva koně.

Veškera práce zřejmě jest konána Číňany, kteří davem se vrhli na Vladivostok, kde se nemají čeho báti od neřetčnosti ruského dělníka. Všude vnikají. Jsou zde obmyslnými kupci s krásnými, kožešinou podšívanými rouchy a s úsměvem taje; jsou zde kuplíři, naháněči zavřených domů, kde se evropská neřest snoubí s východními rozkošemi; jsou zde obzvláště bědnými kulii, jimž v kteroukoli dobu roční smrky schnou nebo mrznou na horním rtu, a kteří chodí s nůši na zádech drkavým krokem se zvířecí lhostejností.

Hle, toť bezprostřední vidění, jehož skýtal Vladivostok onoho březnového dne, který nebyl ani zimou ani jarem, a kde slunce, spadajíc s bledě modrých nebes, začínalo rozpouštěti ledový želví štít města.

II

N á d r a ž í.

— Jsme tu, praví mi izvoščik.

— Dobrá, počkej na mne.

Těsněji se zahaluje v svoji hazuku, promašřovanou a špiněnou pokoleními. Věru, vida jej ohnuta, s jeho vlhkými a zvětralými vousy, mluvícího na svoje koně s výšky svého sedadla, které sotva jest s to obsáhnouti jeho široké hyždě, mám dojem, že Rusko se nezměnilo od času, kdy jako desetiletý chlapec jsem vychutnával trysk trojek.

Nádraží jest jako všecka nádraží, trochu novější, trochu náročnější snad — toť vše. Proč jen moji druhové mne sem posílali, abych viděl symbol ruské bědy a ruské bezstarostnosti? Ponoří-li se oči do kolejí s jakéhosi vršku, kde jest samo těleso stavby, nespátří se nějak velikého ruchu. Přece však tu a tam kouří několik lokomotiv. Po cestách z upěchované hlíny, které stoupají do města, míjejí se spře-

žení, propadají se v černé bahno tohoto soumráčeného tání. Zvolněný život zajisté, ale nic neobyčejného.

Otvírám dveře veliké čekárny a mžiknutím chápu. Po lavicích, zopírána o sloupy, po zemi, před branami, po stupních schodiště, všude těla, těla, těla. Postoje dřímot, utrpení. Den hyne a přítmí, zsinale procházejíc špinavými okny, vrhá příšerný plášť na všechny tyto zpustošené tváře, vousaté, především lhostejné.

Nemýlím se: tento poslední znak ihned udivuje. Čte se tak snadno jejich strašná lhostejnost v otupělosti očí, ve všeobecné skleslosti trupu, v mrtvém záhybu rtův. Zní tak jasně v pohaslých hlasech, znavených k mluvení, znavených slovy, která nemohou dát ani skývy chleba, ani teplého koutku, kam by ukryli své ubohé hlavy.

Skupiny polou v stínu a polou v světle mají tragickou zamlženost; náhle nějaký pohyb svede jasnost na některou tvář; rysy potom nabývají vzhledu prudkého reliefu a pohled mohutné síly.

Pobudové v cárech, přivyklí bídě, filosoficky louskají zrna slunečnic vedle žen, jejichž pěstěné ruce jistě kdysi nosívaly prsteny. Přimáčknut pod lavicí, Číňan spí zvířecím spánkem, zatím co kluci hltavě se dělí o slanou okurku, pokrytou sazemi a prachem, která mu vypadla z kapsy. Matky konejší

své děti tamními lkavými zpěvy, které v tomto de-
koru stiskají srdce nesnesitelnou úzkostí. Opilý vo-
ják vrávorá po tělech, která leží, kde kterému libo;
téměř nijakých rekriminací. Jistě již jsou tomu zvyklí.

Zády jsa opřen o sloup, vysoký, velice bledý mla-
dík, jenž ukrutně kašle, chce urobiť cigaretu z dvou
nebo tří špačků, sebraných neví se kde. Přemáhám
se, abych se ho zeptal:

— Kterak, že vy tu jste?

Nedůvěřivý pohled. „Co může býti do toho to-
muto cizinci, kdo jsem a co zde dělám?“ —
praví jeho oči, pohaslé utrpením.

— Přicházím zdaleka, odpovídá posléze, z uni-
versity kazaňské... Prchl jsem před bolševiky...
sem jsem zapadl. Nic nezbývá, než umřít.

Zoufalé a prosté přesvědčení jest v jeho hlasu.
Jest to jako nešťastný umíráček, který jest nad něho,
který zvoní za nešťastníky zde se válející, za všechny,
kteří, uniknuvše rudému panství, bloudí po Sibiři.

A tyf obchází po všech těchto ubohých, vyzáblých
tělech, zaslíbených jeho objetí.

Vřava katastrofy, která vždy oznamuje příjezd
nějakého vlaku, vytrhuje mne z tohoto chmurného
rozjímání. Překračuje těla, jež pokrývají schody až
dolů, dostávám se na peron.

— Rychlík do Charbina! křičí úředník... Vče-
rejší, přidává pro mne, na způsob poučení.

Jest to událost, vjetí tohoto vlaku do nádraží, jedna ze vzácných služeb, které se ještě pravidelně vykonávají — nečítáte-li zpoždění o den, neb někdy o dva. Vozy jsou naraženy. Vylézají z nich důstojníci všech úborův a všech národností, Číňané, kteří jedou zbohatnouti do mezinárodního přístavu, ruští vojáci, kteří se po všem Dálném Východě vláčejí beze zbraní, bez mety, bez tužby, dotrhávající svoje bývalé stejnokroje.

Na jiných kolejích vlak se chystá k odjezdu. Jede do kraje sousedícího s Vladivostokem, na předměstí, aby se tak řeklo. Oddíly vozů s vytlučеныmi okny, s vytrhanými záslonami, mají bědný a špinavý vzhled. Dostati se tam není snadno: mačkají se u dvířek, kuchají se lokty, dokonce pěstmi; ženy křičí, děcka pláčí. Zřízenci nádražní přecházejí, nevěnujíce pozornosti. Vše jest v řádu věcí.

Dávám se na procházku kolejemi, výhybkami, mezi oddíly vozů, bez závady. Nic není střeženo. Na jednom ohbí trafi se ocitám proti nosu francouzského důstojníka, jehož provází nějakých třicet čínských kuliův, rozedraných, usviněných, že byste se z toho chvěli.

Představuji se a on mi vysvětluje :

— Víte, co dělám s těmito zavšivenci v mých patách? Skládám vlak, můj drahý. Věřte, jistotně. Mám uloženo, abych vypravil několik tisíc ručnic

a několik milionů nábojů tam dolů na Ural. Nyní si shledávám vagony. Až je najdeme, Číňané mi je spojí.

— Ale nádraží...

— Dodalo mi čísla. To již jest mnoho. Někdy se mi stalo, že jsem neměl ani těch.

— A potom?

Oh! potom se odpřahují, štípnou se, pomáháte si, což pak! Zřejmě se pracuje za podmínek poněkud zvláštních. Nejvíce jest ku podivu, že se dařívá vypravit transporty téměř v určený den. A přece sotva se ví, kde jest střelivo, které se má naložiti; nemáte jistoty o ničem, ani o nikom, o lokomotivě, strojníku, průvodcích. Co se tkne vagonů, vidíte, jak se to dělá.

Ani ne, že by se jich tolik nedostávalo. Ale nezdolná krise ubytovací, způsobená miliony uprchlíků, kteří nejprve unikli německému vpádu, potom bolševické popravě, ještě zkomplikovala krizi dopravní. Vagon se stal příbytkem. Vidíte, já na příklad obývám vagon první třídy takto odstavený. Není ostatně příliš pohodlný, můj ovčácký příbytek, z něhož ráno vycházím na jednom místě a jehož jest mi večer hledati s elektrickou svítilnou — protože byl převezen nevím kam, jak se to naskytlo při pohybech dne.

Po celé Sibiři, na každém nádraží jest celých

vlaků takto použito pro důstojníky, pro diplomaty. V Omsku sám generál Janin dlouho tak přebýval, nežli našel byt. Ale toť jest jen maličkost v tom zavalení. Víte, kolik lidí zde jest umístěno do vagonů, buď podvodem, buď násilím, buď zvláště korupcí? *Deset tisíc.*

Navštivte některý den koleje v garáži. Uvidíte zde rozhoštěn celý národ, ležení *těplušek*, víte, oněch vagonů na dobytek nebo na zboží, opatřených na zimu kamny uprostřed a prkny proti stěnám. Těpluška se stala synonymem isby. Některé z nich skýtají přístřeší čtyřiceti bedným, i více. Lidské teplo jest náhradou topení, jehož sháněním tito ubozí lidé probloudí celé dni.

A všimněte si, že Vladivostok, zásobovaný Spojenci, sotva dotčený bolševismem, jest rájem Rusí!

Tiskne mi ruku. Číňané si pospíchají, aby vytažili poslední bafy ze svých dýmek, dlouhých jako holi, a odcházejí svým soumařím krokem na lov vagonů.

Noc se snáší. Koleje planou mdlým přísvitem, jsouce smočeny rozpuštěným sněhem.

Jdu oklikou, abych se vyhnul čpavému a žluklému puchu, vidění útlaku ve velké čekárně. Můj izvoščik stále zde jest, bez citu a ohnutí. Toliko dí:

— Bude to stát o patnáct rublů více za čekání.

III

V e č e r v A k v a r i u.

Noc temná a vlhká tíží na ramenou chodců. Svítilny, daleko od sebe, tvoří louže olejnatého světla. Pod nohami sněhové bláto nebo blátivý sníh, neví se. Odpoledne pod vlahým sluncem tekly rampouchy, které visí se střech. A potom vlhká zima přišla se soumrakem, nikoli jedna z oněch zim, plných zvukného praskotu a radostných hvězdami, jakby zmodralými mrazem, ale zima špinavá, smutná, která klade na město a do duše neskonalé zoufalství.

Abychom stráslí tesknost, abychom ubili jedovatou melancholii, jeden druh a já jdeme do *Akvaria*, jako včera, jako zítra nepochybně. Ostatně se máme zde opět sejít s R . . . , ruským obchodníkem, obstarožným, elegantním, velikým flámou, který dovedl vynést z Moskvy dosti peněz, aby se díval s filosofickým optimismem na události, i aby se-

zvával, přes veliké ceny, stolovníky, kteří jsou mu sympatičtí.

Akvarium — po všem Rusku druhové jméno nočních podniků, které zároveň mají cosi ze vkusných restaurací do svítání otevřených, kde se večerívá, i cosi z posádkových kaváren, a bývají někdy nádherné, jako v Moskvě, se šlehajícími světly, slavnostními černými šaty, s kvetoucími klenoty po nahých masech, značí ve Vladivostoku sál prostředních rozměrů, ani příliš čistý, ani příliš ušpiněný, s poschodím loží, velikým zvláštním kabinetem, maličkým jevištěm a četnými stoly v přízemí.

Naše schůzka byla ustanovena na půl dvanáctou, to jest právě, kdy se otevírá. Neboť v obzvláštním „nokturnismu“ ruského života jest úplně přirozeno, že se divadla začínají o jedné hodině v noci neb dokonce o dvou, jako v Charbině.

Sál je téměř prázdný. Ošklivost stoupá do chřípí před samotou stolů, kde mastnota ubrusů zřejměji vyniká, ze smutného a zapáchajícího studena, z číšníků s podrážděnými zraky, se zlobnými, špinavými prsty. Opona neutrální barvy zastírá jeviště. Přítmí se chvěje za každého nárazu dveří. Dva houslisté z orchestru, přišli náhodou napřed, ladí si nástroje. Zvuky probíhají drsně, netvárně, bolestně jímající chorobnou nesouvislostí, a ztrácejí se pod stropem a v němých lóžích.

R . . . nás čeká u stolu, který zamluvil.

Někteří věrní jsou již zde, zakořenění do svých sedadel z pletené slámy, s kterých vstanou teprve, až bude úsvit. Dva kanadští důstojníci, časně podnapilí, hlučně se dožadují divadla. Letitá žena s říd-kou kšticí, bezzubá, majíc svou hrubou sífkuna vlasy, černou a zlatem vyšívanou, položenu na stole, rozhlíží se s únavou a polyká namáhavě po doušcích kávu, která před ní dýme. Proč zde jest, na téměř místě, každého večera? Ví-liž pak to sama? . . . U samé scény, samotno, individuum s ohromným břichem, které mu padá, obočí houštinaté a dlouhé jako kníry, pysky těžké, hutné, odpuzující špinavostí, oči žluté a pohaslé, bubnuje do talíře svými hrubými, ohavnými prsty, kde zlaté prsteny tvoří naduřeliny.

R . . . nám praví, že to jest největší *spekuliant* města a že sije do *Akvaria* bohatství, které vnucuje účtu dokonce bolševickým číšníkům.

Ostatně zde to jest zřejmým pravidlem, vydávati peníze bez čítání. Dohadnete se toho z lhostejného posunku, který vykládá stovky rublů za lahvičku likéru, z povržení, jež má kde kdo k papíru, který postrádá ceny a jehož lehko nabývají. Američané, pro které dolar znamená více než deset rublů, spekulanti, kteří olupují celé krajiny, důstojníci všech zemí, vyhazující za několik večerů svůj měsíční žold. — ti všichni znenáhla se scházejí a sedají si kol

skvrnitých ubrusů, zaplňují lóže ze zvyku, z lenošení z laskomin na ženy. Všichni pijí.

Čas ubíhá . . . Neví se, jak rychle, v kvasící podnapilosti. Rampa se rozsvětluje, hlomoz poněkud utichá. V holotském, smyslném rytmu orchestru opona se zdvihá, odhalujíc nejasný dekor z rostlinstev a žlutého kartonu.

Skupina tanečnic oťrásá tenkými prkny. Jen tak že mají něco na sobě. Bezprostřední, přímé bažení se odpoutává ze všeho diváctva, které sleduje hru plných nohou, pevných a silných zad, prsův, kterými tanec kolébá. To není jako ve francouzském music-hallu nebo v americkém showu lehounký roj jemných kůtkův. Ženy zde jsou dorostlé a veliké, s mohutnou plastičností, a jejich vlnění — pomalá neb rychlá — mají jistý těžký a zdatný půvab. Několik sličných děv s očima libýma a divokýma. Hrubé světlo činí bledými jejich plavé kštice, mléčnými jich těla.

Odvážné výkřiky vyletují; muži oceňují v rozmanitých jazycích, ale výrazy stejně syrovými, co nahoty odhalují, co pohyby podtrhují. Ruce se zatínají v žádosti ohmatati paže, boky, prsa. Americký důstojník, sedící tváří k nám, přestává pít. Jeho oči mají ustrnulý, sveřepý pohled, a pudově zdíme hrstě rublů v kapse. Jest v jeho gestu majícínosť, prosba, hrozba.

Anglický major, který se k nám přidal, byv pozván naším ruským přítelem, naléhavě se dožaduje revolveru, aby skolil tlustého spekulanta, kterého nemůže již viděti.

Sál se plní. Smíchy se rozléhají. Více uspokojenosti krouží vzduchem. Oba kanadští důstojníci, kteří právě se dožadovali podívané, nyní na mol zpiti a rozzlobeni přestávkou, stůj co stůj chtějí tančiti na jevišti. Objevují se tam, hlučně vítáni diváctvem. Režisér ihned je odvléká.

V nízkých dvířkách, která poblíž estrády otvírají zároveň do kuchyně a do kulis, objevují se, ještě nalíčený, některé z tanečnic. Navyklým gestem zabírají prázdný stůl a poroučejí si trochu ospale u pikulíka velmi vřelé kávy. Klouče je obhlíží pohledem, který se dotýká jak omakání, se sprostým úsměvem na rtech; rozhořčeny a potěšeny pokrčí ramenem.

Muži se jim blíží, líbají jim ruce jako staří známí, sedají si. Ony hned se probouzejí a jedna volá:

— Mitko, dones přece láhev koňaku.

Zábava se dostává do proudu; drobty z toho dolétají až k nám; velice banální a skoro svěťácké. Ostatně zdvořilost, kterou rozvinují vůči ženám tohoto domu všichni muži obecně, a Rusové zvláště, bije v oči. Vysvětluje se z části zákonem nabídky a poptávky. Není zde než pramálo žen vábných a

přístupných, zatím co téměř ob týden lodi vyvrhují nový kontingent mužů: Kanadany, Angličany, Francouze, Američany, Japonce — rozhladovělé chtíčem a zvědavostí — zatím co Češi a Rusové zamýšlejí si uchovati přednost jakožto Slované. Nucené větší podávání se stává řádem. Ale méně se buduje na penězích než na horlivosti a zdvořilosti. Potřebí se doopravdy dvořiti, vytrvale a nákladně, aby se dostalo, čeho se žádá, neb aby někdy se toho nedostalo.

Za to se zdá, že jest v těchto vztazích něco lepšího, než v povrchním styku jediné noci. Mlhavá sentimentalita, opravdové přátelství, trocha chorobné žárlivosti ozařují poesii primitivní tělesný vznět. Toto jako by se vznášelo nade všemi, i nad obludným *spekuliantem*, který šroubovaně hovoří s obludnou ryšavou pěvkyní, jejíž zelené oči se nespouštějí jeho prstenův.

Skupiny se utvořily; herečky chodí od skupiny ke skupině, od stola ke stolu, z lóže do lóže, s rozmilým a diskretním úsměvem, jako návštěvou; zde kouří, tam pijí, vždy mondainní.

Představení pokračuje, ač bývá přerušováno dlouhými přestávkami. Diváci dávno znají refrény a fráze, posunky a postoje zpěvaček; ale přece v jakési otupělosti sledují jejich svíjení, poslouchají jejich hlasy, rozedřené a falešné. Ale bzučení zábav neustává.

Náhle opravdová ovace. A R . . . mručí hlasem, který se zachvívá:

— Dolina, jediná umělkyně v této truhle. Byla nepřítomna několik dní . . . Poslouchejte!

Zpěv stoupá a opravdu uchvacuje posluchačstvo. Jest to jakýsi sen chlipného opojení v trojce. Všecka zuřivá, živelná, vášnivá, zoufalá hýřivost rozohněného Rusa přechází v hlas zpěvaččin. Po prvé orchestr se s chutí rozehrává. Zjevuje se přirozenost plná vzrušující vlnosti a volného mládí. Zpívá z rozkoše, z potřeby, ne s ponurou lhostejností druhých. Směje se všemi svěžími, skvoucími, sdílnými zuby. Jest velice sličná, velice slastná a ďábel jí vsadil na počinek prsův okrasnou neštovičku, která nepřemožitelně rozrušuje.

Když skončila, sluha jí donášší celý koš květin, a s desky, kterou jí podává, sbírá celé album navštívenek, pokrytých holdy.

Náš společník náhle se rozhoduje vzít si lóži, povečeřeti, sezvati dámy. Zatím co toto schystává, prudký povyk vybuchuje v hloubi sálu. Kanadští vojáci se rozkmořili se skupinou Američanů. Opilé kletby a hrozby smrti; ruce, jež hledají zbraní. Výstřel z revolveru . . . Sál se chvěje. Ale manifestace jest jen platonická. Koule se usadila několik palcův od lustru, který se zakomihal. Trocha sádry spadá do talířů. Toto gesto tolik uděsilo bojovníky, že hádka se téměř ihned upokojuje.

Hle, naši prostornou lóži, temnou, opatřenou velikým stolem a židlemi s koženými opěradly. R ... poroučí pití, a čekáme.

Záhy vchází mladá žena, spíše mladá dívka. Jest z dobrého plemene, snědá, drobná, chvějivá.

— Co pijete? táže se frančinou tak čistou, že na ni patříme s údivem. Vodku! Ale houby! Poručte láhev jemné, celou láhev mně.

Její hlas, zlehka ochraptělý, zní zimničně a násilně; položila ruku na moji a cítím ji teplou, suchou, třesoucí se. Její krátké vlasy tvoří pohyblivý kruh kol jejího světlavého čela a jejích velikých očí. Má opravdový půvab, s jakousi vyděšeností.

— Pověz mi, pěkná Zuzanko, táže se náš společník, ty netančíš dnes večer?

— Ne, bolí mne nohy, břicho, vše. Víš, že Dolina nahrazuje mé číslo. Chtěla jsem zůstat doma, na pokoji, abych si odpočinula; pak jsem ucítila, že bych za nic nedovedla usnouti. Strašný kruh na spáncích... smutek, že bych s okna vyskočila. Tedy jsem se oblékla a tu jsem, co pak! Kam chceš, abych šla? ... Je to jedno, trpět zde nebo tam.

Bzučí si nesmyslný popěvek. Její veselost falešně zpívá. Cítí to a melancholie jí křiví ústa. Rozpláče se? Ale nesou nápoj. Trpce se chápe láhve, nalévá plně velikou číši a shlčuje ji v několika překočných

doušcích. Růžovost se jí rozlila po tvářích, slzy jí hrkají do očí ze slastné palčivosti v hrdle. Vidouc nás usmívat se, hned jest útočná.

— To vás baví, co, když mne vidíte naráz vyťahovati číši alkoholu! A pohrdáte mnou, vidíte? Oh, nesmějte se, není potřebí. Nejsem než kavární holka pro vás.

Vybuchuje hlasitým smíchem, v němž její zuby divoce svítí.

— Nu tedy, ano, pokračuje. Jsem lehká holka, a jsem tím hrda. Dávám se, komu chci, a tančím, pro koho se mi líbí, a piji, co mne zabíjí.

Jiná veliká číše ji rozkašlává, zrůžovuje, zvyšuje jí hlas. Téměř křičí s trapnou hořkostí.

— A pak mluvím francouzsky, ne tuze špatně, co si myslíte o tom! Umím německy právě tak dobře. A mám bratra, který jest kapitánem, byl zajat bolševiky a zabil by se, kdyby zvěděl, že jsem zde. Jiného mám maličkého, který této chvíli umírá hlady v Moskvě...

Donášejí šampaňského a studenou večeři; ženy vystoupily do naší lóže, mezi nimi Dolina, jemná zpěvačka, již R... dlouze líbe ruce. Jsou rozohněné, smavé, zapálené alkoholem a všemi výlevy mužského chtíče, které se potulují pod mdlým stropem sálu. Ale jejich veselosti se nedaří vysušiti vlnu svěřování, která uchopila chuděru podnapilé děvčátko, jež mi

kašle po boku. Přece však násilnost tónu se uklidnila. Mluví polou francouzsky, polou rusky, s opravdovým, lkavým zabarvením.

— Vidiš, nedovedu pokojně hovořiti. Příliš jsem trpěla, příliš také pila . . . Když jsem došla do Charbina, prchajíc rudým, je tomu deset měsíců, byla jsem ještě malá dívka, pěkně hodná. Trochu jsem tančovala, to jsem vždy měla ráda . . . Vzali mne tam za pokusné číslo, na koncertě . . . Líbila jsem se . . . Mnoho jsem se líbila . . ., prořekla s abnormálním smíchem. Nejprve jsem se trochu pobláznila a pak jsem pila, smála se, milovala, pila jsem . . . Bylo toho věru potřebí, to náleží k stavu.

Nebo snad si nemyslíš, že jsme zde, abychom zpívaly, hrály, tančily, nebo dokonce léhaly s vámi? Ne, můj milý, ale abyste nám dávali pít koňaky, po třech stech rublech za flakon, a šampaňské, po osmi stech rublech za láhev. Až do čtyř hodin jsme nuceny zůstat na stráži, oči na pozoru, rty smavé, sklenice v ruce. Podívej se na ně, na ty všechny bláznivé s očima, které se zažehují opilostí. Mají žaludek spálený, hlas rozedřený, plíce dřravé. A pijí přes to, každého večera, bez ustání, neboť co máme činiti, abychom byly vesely, než pít?

Pomysli na kalná jitra, kdy si leháme cvakající zuby po dvou nebo po třech do špinavé postele, neboť víš, jak jizby zde jsou vzácné; pomysli na

schvácená procitání, těžká, bez hladu, když srdce jest zaplaveno hnusem, že spánky jako by povolovaly pod olověnými prsty . . . Ale, podej mi láhev, ať na to na všechno zapomenu. Potřebí mi, abych byla opilá k zpěvu, ke křiku, opilá, abych vás již nepotřebovala nenáviděti všech . . .

Pije sklenici za sklenicí, žravá, strašná.

— Teď se maličká splasila, praví mi jedna z jejích přítelek. Nesmí se nechat, aby hovořila, potom se příliš opíjí . . .

Lóže zněla silnějšími výbuchy hlasů, hysterickými smíchy. V sousedních lóžích ozvěny odpovídaly. Dole Kanadané a Američané smíření okolo gigantického punče zpívali spolu některé staré refrény. Tlustý spekulant spal rozplácly na špinavém ubruse a jeho břicho se nesmírně nadýmalo za každého vdechnutí. Bláznění se hnalo *Akvariem*, také únava svítání.

Zuzanka, s vlasy vrženými nazad pohozením hlavy, vykasávajíc si sukni, chce tančiti na okraji lóže.

— Jest čas odvésti ji, pravily její družky. Bydlí v *Korejském hotelu* na konci města.

Využívám číšníka přinášejícího účet (maličkost, šest tisíc rublů), abych si objednal povoz. A rozhoduji se, že maličkou odvezu, příliš opilou, by dlouho odporovala. Ledový vzduch se na ni lije jako sprcha,

krčí se v koutě lavičky, a izvoščik broukaje se rozjíždí. Již vůbec nic nemluví; toliko cítím v stínu cosi jako vzlyky. Vůz sjíždí k přístavu do pochybné, lep-kavé čtvrti, zastavuje se před patrovou budovou, celou rozviklanou, celou shnilou, s oharkem světla na vratech. Zdá se, že to jest *Korejský hotel*.

Cosi jako záře měsíční osvětluje město. Nějací nejasní pobudové chodí z kouta do kouta. Několik minut se procházíme po chodníku z kluzkých prken před hotelem. Moje společnice chce se úplně uklid-niti, než vejde.

— Bydlím, vysvětluje mi, s přítelkou, s jejím mu-žem, s jejími dvěma dětmi. Bojím se, abych nepro-budila maličkých, a jsem přespříliš rozrušena. A potom, není to tak veselé, vcházeť do této nabitě, špinavé jizby s děravými křesly, zamazanými zá-clonami a štěnicemi.

Vrata pomalu skřípají a propouštějí hlídače ho-telu, prastarého dobráka, celého vráskovatého, ce-lého shrbeného. Maličká má náhlý vznět něhy.

— Ah! to jsi ty, dědečku? To je dobře, že tě vidím. Tolik tě mám ráda! Jsi starý, hodný a chud jako žebráček vánoční.

Stařec zlehka jí popleskává na rameno. Z jeho zvětralých rukou, z jeho bílé brady, z jeho chabého a dobrého úsměvu, z jeho veškeré bytosti mužíka,

jenž vyšel z povídky Tolstého, vylévá se nakažlivá odevzdanost, nakažlivý klid.

— Jdi spát, děvčátko, jdi spát. Jsi mladá. Moje klouby tolik mne bolí z toho tání, že se jdu podívat na měsíční světlo, aby mi chvíle ušla. Jdi spát.

Upokojena poslouchá zpěvavý hlas a tiše se ztrácí, beze slova.

Na škaredém lůžku, v hnusné pospolitosti, jde se vyspat zimničním spánkem malé prostitutky, kterou navštěvují vzpomínky lepších dnů. Nedaleko, na nádraží, kde hvízdají vzácné lokomotivy, cpou se jako mrtvoly bloudivci bez přístřeší. V *Akvariu* proudy teče šampaňské, běsní rujnost — orgie uprostřed moru.

A staroch hlídač, nevěda o tom o ničem, zšedivělý jako sníh, zvyklý své bédě, cár staré Rusi, fatalistické a otrocké, pokojně se dívá na měsíčnou záři.

Z franciny přeložil Bohuslav Reynek.

Jaroslav D u r y c h:

D V Ě P Ř Í R U Č K Y D O B R O Č I N N O S T I

I

Arnošt Hello: *Divné příběhy.*

CHce-li se psát o této knize, lze postupovati dvěma způsoby: Buď si uvědomiti plně, kdo byl Arnošt Hello, co všecko napsal a co všecko o něm víme. Anebo se dívati na tuto knihu tak jako na jediné dílo zcela neznámého autora, o němž dosud nikdo nic nevěděl. Jest těžko se rozhodnouti pro některou z těchto method. Chceme-li neznati ostatních Hellových knih, pak ovšem možno o této knize psát s tím neutrálním humorem, s jakým se píše o produkcích Armády spásy a o věcech veřejné neb salonní dobročinnosti. Nechceme-li však zapomenouti ostatního díla Hellova, pak ovšem úcta k jeho geniu bude nás poněkud žinýrovat ve spontanním veselí, kterému bychom při čtení této knihy rádi propadli, a toto veselí nám zhořkne jakýmsi negativním steskem lítostí a možno říci soucitem. Jest

opravdu nesnadno se rozhodnouti, zda by tu byl spravedlivější soucit nebo humor.

Předmluva a sedmnáct povídek.

Předmluva, sit venia verbo, ve slohu Františka Bílka. Slovesa v první osobě jednotného čísla tvoří většinu. Ale mnoho se mluví o Chudých; příliš mnoho; nedá se jim pokoje. Výstava, exhibice chudého za výkladní skříní.

A pak sedmnáct povídek, rodinných, mravoučných; i tam, kde jest zaseto dobré zrno, jsou klasy obaleny snětí mravoučnosti. Autor jako by měl radost ze své mravoučnosti.

Ti protivní francouzští boháči, jak jsou nudni! Nejkyselejší věci francouzské salonní četby jsou líčení všelijakých těch obědů a večeří a zábavy s lékaři o poruchách trávení. Všichni národové světa mají své buržoy a tito mají mnoho vlastností společných; mimo to mají vlastnosti odlišné, podle rasy; francouzští vynikají intenzivností zaživadel aspoň podle literatury. Tento strážný duch čili genius zaživacího traktu a jeho přívěsků jest zároveň zloduchem povídek, jak mravoučných, tak i salonních. Tito lidé, bohatci, lakomci, lichváři a mocní potřebují především sody, projimadel a odtučňovací kůry. Někdy je raní mrtvice. V tom lze viděti spravedlnost přírody a těžko lze na to narážeti náboženskou morálku. Ale sliznice zaživadel, která má

rozlohu mnoha čtverečních metrů, není jen takovou lhostejnou, neplodnou Saharou. V orgánech zažívacích se dějí tragedie, krise a bitvy, které mohou v mozku budit ještě jiné reflexy, než jak je známe z literatury, neboť i zaživadla mají svůj tajuplný humor a svoji pýchu. V literatuře se nám tito bohatí žrouti ukazují jen a jen jako lidé povah laciných a jalových. I hubení žrouti zlata jsou líčeni tak loutkově a sádrově, jako by zlo nestálo za to, aby se pátralo po jeho bohatším a složitějším obsahu. Pak jest ovšem nesnadno zrobiti obsažnou a mravoučnou povídku bez přídavků ne-umělecké nepravděpodobnosti a přiškrcení fantasie.

Ale tyto divné příběhy chtějí býti něčím více; chtějí býti divnými. Proto jest tu velký parádní průvod poetických a dogmatických rekvizit, aby se průměrnému rázu kolportážní dobročinné literatury dodalo zdání něčeho vyššího. Jest to nešťastné balancování mezi morálkou nižší a vyšší. Autor chtěl upotřebiti morálky vyšší a přemoci ji formou povídky, ale vidíme stránku za stránkou, jak se mu to nedaří a jak zůstává stále seděti za stolem staré dámy v čepci při odpolední kávě a vzdělávají se spolu šlechetným povídáním.

V úvodě praví Hello: Milosrdenství je tak vznešené, že bude radostí věčnou.

A přece: co jest milosrdenství? Jest to soud, věc zlá a nebezpečná, jako štěstí a jako láska. Není to jen

tak nevinná a neškodná věc bráti milosrdenství do ruky. Mluvit o milosrdenství, toť jako malovati čerta na zeď: za chvíli opravdu se může zjevit. A pak třeste se, kdož jeho jméno berete nadarmo!

Vymstilo se to i v Hellově stylu. Není bolestno čísti třeba slova: „Tito dva *zlí boháčci* ztratili své bohatství, zapomenuvše na chudého“, nebo: „Šílenství rozumu zachvacuje jiného *zlého boháče*, jenž odmítl genia, když mu hrozila pohroma“? Toto epitheton constans *zlý* u boháče jest tak laciné a otřepané, že maně přecházíte do oposice a byli byste ochotni milovati i ty nejobludnější boháče, nejsádrovější lichváře a nejžluklejší břicháče pro tu neviditelnou, buněčnou zajímavost fyziologie střevní, nervové a krevní, které moralista za žádnou cenu nechápe.

Hellova kniha nepřesvědčí, spíše svádí k pokušení; jsou v ní prvky bolestných grimas, kterých snad Hello jasně neviděl.

II

Francis J a m m e s: *Růženec ve slunci.*

Tato kniha jest složena ze tří částí:

1. Z listu titulního, jehož znění může vydráždit čtenáře k nějakému očekávání;

2. z listu či stránky úvodní, jež zní:

„Růženec jest úhrn tří kapliček, v každém desátku s rozjímáním v jednom tajemství.

Patnácte tajemství jest rozjímati v růženci.

V první kapličce pět tajemství radostných, jež jsou: Zvěstování atd.

V druhé kapličce pět tajemství bolestných, jež jsou: Agonie atd.

V třetí pět tajemství slavných, jež jsou: atd.

Takový jest rozvrh růžence, jež jsem si přivlastnil pro toto básnické vypravování.“

3. z třetí části asi o 180 stranách tisku, která jest rozdělena opět na tři části po pěti kapitolách; každá

kapitola má název podle jednoho tajemství růžence, jak naznačeno na stránce úvodní. Do toho všeho jest vpleteno „básnické vypravování“ o dobré dívce Dominice a jiných dobrých lidech, o zlém Karlu Durandovi a o jakémsi beznadějném milenci. Poslední kapitola jest také básnickou parafrásí litanie Loretanské.

Tato kniha má dosti pěknou úpravu.

Má též jeden zevní nedostatek, o němž se zmíníme až na konec.

Nyní tedy k trestí knihy! Obsah první části knihy čili titulního listu jest jednoduchý, krátký a pěkný. Obsah druhé části čili úvodní stránky jsme uvedli shora celý, až na tituly tajemství růžence, která jsou známa odjinud a proto jsme nechtěli plýtvati místem. Máme tedy tři „kapličky“ a vyslechneme-li celý výklad zbožného kostelníka, podíváme se ne bez jistého dojemného sentimentu, že si toto vše „přivlastnil pro básnické vypravování“.

A nyní třetí část, těch 180 stran! Vzpomeňte si na dojemné chvíle ze světelných divadel z té periody filmové, která již vychází z mody, a jen tu a tam se ještě setkáváte s některými jejími produkty po venkově! Míníme tím kusy, které vychovávaly obecenstvo k věcem ušlechtilým, které oslavovaly ctnosti a obzvláště dobročinnost! Bylo to přece jen krásné, když přšelo a byla třeba válka a podzim nebo zima, a byli jste v nějakém

hnízdě zatažení za večerní tmy do kina, kde jste na plátně viděli dobrodince v kožichu, dobrodince v automobilu, dobrodince v cylindru, dobrodince u telefonu, dobrodince zakončujícího u soudu, u policie, v brlohu apačů, dobrodince, poukazujícího šeky s mnoha nulami, a posléze dobrodince, jenž se stal obětí msty apačů. Též dobroditelky v plesových robách, na koních, v automobilech, v zámcích, které někdy chodí do brlohů a vyměňují nemluvnatům pleny a dudlíky. A mnoho scén dojemných, cituplných, povznášejících a ušlechtilých viděli jste v podobných kusech, takže jste zapomínali na svou rýmu a promočené boty i na zlost zítřka.

Dobročinnost a různé příbuzné šlechtnosti jsou v módě právě tak vhodným spekulacním předmětem jako kožešiny, filosofie, sport a umění. I Jammes nám promítá ve svém kočovném kinu dívku z dobré rodiny podle nejnovější mody, dobré a rozšafné faráře, vzlykajícího vysloužilého důstojníka námořnictva, sirotky u špatných pěstounů a zlého, nelidského Duranda, volno-myšlenkáře, který hyne mrtvicí. Dominika má beznadějného milence a jde do kláštera, vykonavši dříve mnoho skutků dobročinných. I v automobilu se tam jezdí a detektivové... Jammes jest tak statečný, že vkládá Dominice na jazyk i tato slova: „Dejte mi nočníky, já je umyji. Mám zvláštní zálibu v této práci.“ Jest za-

jisté hodno podivu, jaké radikálnosti jest schopna vašeň mody.

Dva světové názory jsou spojeny v této knize. Světový názor kostelníků a světový názor dobrodinců v kožiších. Růženec, který si „přivlastnil“ Jammes pro své „básnické vypravování“, byl jistě vyroben v solidní továrně devocionálií a byl správně ověřen jako zaručený výrobek koncesované společnosti pod dozorem oficiálních bratrstev. Takový růženec má zajisté pro modní agenty větší cenu než pravý růženec svatého Dominika. Také litanii Loretanskou si tito agenti kupují u kostelníků; a zajisté z důvodů praktických. Pravá litanie Loretanská jest něco absolutního, nedotknutelného, ale Jammes potřebuje na ni napsat kapitolu o 12 stranách; potřebuje ji zušlechtit, jako se z planého šípku dělají růže stolisté; zušlechťuje ji také svou ušlechtilostí vlastní. Hle, co praví:

„...svatá Boží Rodičko, pros za básníka, který ti věnoval tuto knihu, jež vyrostla jako košatý strom, který ozařují střídající se bez ustání slunce a měsíc a jehož každý list zpěvem chválí Stvořitele. Rudé a vonné jablko, které jest uprostřed, toť živoucí Dominika. Ona náleží tvému Děťátku. Nechť ji utrhne a položí hrajíc si na své Nejsvětější Srdce.“

Kdo by hned nepochopil tohoto pokroku mody a obchodní reklamy, tomu doporučujeme, aby slova z

oboru zahradnického nahradil analogickými věcmi z oboru uzenářského, pekařského, prymkařského atd. Pak vyniknou geniální vlohy, které má autor knihy pro obchodní komisionářství. Krasořečnictví v této knize jest hojné, mnohdy hýří barvami a smělostí a ani škarohlíd mu nemůže upříti jisté routiny. Čeho třeba více?

Nyní se zmíníme o vadě knihy. Když ji přečteme, nevíme, co máme dělat. Zlatý hřeb chybí. Stále očekáváme nějakou obchodní devisu a nenalézáme jí ani na obálce. Aspoň nějaký inserát!

T e m n é ž i v o t y .

Nikdy jsem neměl, jako jiní chlapci, ctižádosti státí se generálem nebo biskupem; mne trápilo — a trápí dosud — že nemám duše mnohotvárné a všudypřítomné, abych mohl žítí mnoho životů všedních a neznámých; že se totiž nemohu přenést v mysl toho malého kramáře, který dlí ve svém temném krámku; toho úředníka v kanceláři, který celý den opisuje listiny a večer chodí se svou ženou do domu příteleva, kde hovoří o věcech bezvýznamných; toho kejklíře, který se potuluje po městech a vesnicích; toho neznámého člověka, o němž nevíme ani čím je, ani z čeho žije, a který s námi jednou mluvil někde na stanici nebo v kavárně . . .

Malé krámky mají mocnou přitažlivost. Jak žijí ti kramáři, ti zlatníci se svými stříbrnými drobnostmi, ti kloboučníci se svými prostými klobouky,

ti voskáři se svými ryhovanými svíčkami? Jsou v starých městech španělských úzké uličky — snad s absidou starobylého kostela v pozadí — kde všichni tito prodavači mají své krámky, a je hodina hluboká, hodina jediná, v níž všechny tyto krámy vyzařují svou pravou duši.

Tato hodina je večer, po večeři; kanovníci se vrátili ze svých večerních společností; uličky jsou opuštěny; hodiny katedrály vysílají devět vážných a dlouhých úderů. Tu se procházíte pod podloubími: krámy mají již světla ve výkladech zhašena; snad některé náhodou jsou ještě pootevřeny; ale cítíte, že hluboký klid se rozhostil v utíchlém okolí; dech jednotvárného a všedního života vane z regálů a malého pultu; snad chlapec, který vstal s ranními červánky, spí, máje obličej položen na desku; v místnosti za krámem tam v pozadí je viděti zář lampy . . . A zvon hodin katedrály zní zase svými údery vážnými a dlouhými.

O k n a .

Neviděli jste okénka s výše hory? Vysvětlím to: když se chýlí ke konci pozdní odpoledne, vystupte na vysokou horu, kde jsou červenavé rokle se zelenými fíkovníky v pozadí, a kde snad divoký mandlovník zdvihá mezi skalami svůj zkroucený kmen. Večer se sklání klidně a mlčelivě: sednete si na pahrbek půdy; po vašem boku v keři lentýškovém hledí na vás pavouk svýma krutýma a svítivýma očima z hloubky své hedvábné skrýše; v dálce cinká mile zvonek dobytčete. Pak vyndáte z válcovitého pouzdra z tvrdé, staré kůže zrezavělý dalekohled; na jehož jedné rouře je napsáno po anglicku London, a prohlížíte si zelenou, líbeznou panorámu... Hory v dálce uzavírají modrým pruhem obzor; vinohrady pokrývají rovinu svým jasně zeleným kobercem; bělavá skvrna nezřetelně se jeví tam v nesmírné dálce v záhybu horského svahu.

Nařídíte tam dalekohled a spatříte na temeni temný, hnědý hrad s věží zkomolenou, a dole na úbočí skupinu domů s bílými průčelími. Podívejte se dobře na ty domy; všechny mají okna; ale bude mezi nimi dům s oknem malým, tajemným, které způsobí, že se vám na chvíli srdce sevře nevýslovným nepokojem... Nevím, co je v tom okénku: kdybych mluvil o žalostech, vzlykání a slzách, chtěje vymeziti své pohnutí, snad bych ho nevyjádřil přesně; neboť tajemnost těch oken se zakládá na něčem neurčitém, skrytém, na čemsi, co jest jako předtuchou nebo jako vzpomínkou, nevíme jakých věcí...

Viděl jsem ve svém dětství mnoho fotografií míst s malými okénky, míst, kam jsem nikdy nepřišel, a když jsem se na ně díval, pocítil jsem onen podivný nepokoj, o němž mluvil také básník Baudelaire.

O n y ž e n y . . .

Nesetkali jste se nikdy ve svém životě s ženou, která vás chvíli okouzlovala a která hned potom zmizela? Ony ženy jsou jako hvězdy, které rychle přelétají za tichých nocí letních. Setkali jste se asi někdy v lázních, na stanici, v krámě, v tramwayi s některou z těch žen, jejíž zjev vám byl jako zjevením, jako náhlým a mohutným květem, který vyráží z hloubky vaší duše. Snad ona žena není krásná; ty, které zanechávají nejhlubší stopu v naší mysli, nejsou ty, které nás oslňují od první chvíle . . .

Vstoupíte do vozu železničního nebo usednete si v lázních u moře; pak se rozhlížíte po osobách, které jsou blízko vás. Je tam plavovlasá žena, oděná černě, které jste nepozorovali, když jste si sedali. Všimněte si jí dobře; pohlédněte na její vlasy, na její poprsí, na její ústa, na její bradu

kulatou a jemnou. A hleďte, jak v ní odkrýváte ukryté dokonalosti, a jak ve vás klíčí náklonnost silná a nezmarná k této neznámé, která se náhle objevila ve vašem životě.

A potrvá to jen minutu; ona žena odejde; zůstane v duši vaší cosi jako slabá stopa světla a dobroty; pocítíte cosi jako nevýslovný bol, až ji vidíte odcházeti navždy... Proč? Jaký vztah byl mezi onou ženou a vámi? Jak vysvětlíte svůj smutek? Nevíme, ale tušíme nejasně, jako bychom byli vpluli do neznámého světa, že ona žena má něco, co neumíme vysvětliti, a že odcházejíc odnesla něco, co náleží nám a s čím se již nikdy nesetkáme.

Pocítil jsem mnohokrát tyto nevýslovné smutky; byl jsem chlapcem; letní doby chodíval jsem často do hlavního města provincie a vysedával jsem dlouhé hodiny v lázních u moře. A vídával jsem tehdy a uviděl jsem potom některou z těchto žen záhadných, sugestivních, která, jako modré moře, rozkládající se široce před mým zrakem, vnukala mi myšlenku nekonečna.

D v e ř e .

Již jsem vám mluvil o oknech; nyní chci, abyste poznali hnutí, které ve mně vyvolávají dveře. Miluji věci: onen nepokoj pro podstatu věcí, které nás obklopují, vládl v mém životě. Mají věci duši? Mají duši starý nábytek, zdi, zahrady, okna, dveře? Právě dnes, sedě u stolu s perem v ruce, zpozoroval jsem, že vstoupil do malé knihovny šafář a řekl mi:

— Dnes v noci dveře silně klapaly ...

Slyším ta slova a myslím si, že dveře dnes v noci opravdu prudce klapaly. Mají dveře duši? Hrozný vítr otřásal domem; všechny dveře velikých prázdných sálů, dveře pokojů, dveře půdové, chodbové, dveře komůrek stále temných, všechny, všechny dveře vysílaly své hlasy do tajemství noci. Nikdy se nerovnají dveře dveřím: všimněte si dobře. Každé mají svůj život vlastní. Hovoří svým

vrzáním jemným nebo hrubým; mají své hněvy, které vybuchují prudkými ranami; za dlouhých zimních nocí v domech rozlehlých a starých kvílí a vyjadřují se otřesy a drobným boucháním, jichž smyslu nechápeme.

Nepraví vám nic některé z těch dveří, zvaných zadními, kterými se vstupuje z alkovny, prostranné a pochmurné, do chodby bez nábytku a s bílými stěnami? Nebo tamty druhé, rozdělené v malá pole výplní, kudy se vchází do starobylého venkovského pokoje s okénkem, zakrytým drátěným mřížovím a s policí, na níž stojí rozbité zrcadlo a džbáneček s jalovcovým olejem? A tamty druhé s latěmi zborcenými, vlhkem nabobtnalými, červotočivými, které uzavírají malý, opuštěný sad se stinnými loubími a s travinami vyrůstajícími v mezerách mezi kamennými dlaždicemi, se starým stromem, kolem jehož zelené hrudi se ovíjí břečtan, jako ve verších Garcilasových?

Není dvojích dveří stejných: važte si všech. Cítím hlubokou úctu pro ně; neboť vězte, že je chvíle v našem životě, chvíle jedinečná, nejvyšší, kdy za dveřmi, které se chystáme otevřít, jest naše blaženost nebo naše neštěstí...

Ze španělštiny přeložil J. Skalický.

Eduard Kučera:

LITERÁRNÍ KRITIKA JAKO PROJEV ŽIVOTA

Památce Leona Bloy, vždy „zaujatého“.

Jaké postati mám žádati na literárním kritikovi?

V naivním-pojetí mého hošského věku byl to čtenář. Byl to pro mne čtenář nad ostatní bystřejší a jenž četl nadprůměrně mnoho. Sčetlost měla zkušeností zvýšiti jeho bystrost, měla ho učiniti zběhlým v oceňování, školeným v úsudku. Ale nad to měla mu opatřiti materiál k srovnávání, jeho oceňování podepřítí znalostí. Tedy k přirozené schopnosti měl ještě získati dovednost a vědomosti. Tak podstatně od čtenáře neodlišen, měl vyniknouti pouze jako čtenář, obzvláštní vyspělostí. Poměr čtenáře ke kritikovi byl tedy jen poměr ke zkušenějšímu, jenž se stává *autoritou*. A kritika byla tu jen radou, co čísti a jak.

Čtenáři, jenž takto pojímáš kritika a libuješ si ho jako sobě užitečného pracovníka(!), poslyš, co jsem

si řekl: jeho význam pro mne a tedy vůbec bude illusorní, není-li vyhověno požadavkům bystrosti, zběhllosti a znalosti. — Už toto pouhé zjištění rozviklalo mou přirozenou důvěru. Pochybnost mne popichuje. Kde mám jaké záruky? A ostatně, kde je vůbec určena jaká míra schopností? U řemeslníka vím, že dostal za vyučenou a že se stal i mistrem . . . a přece vidím mezi nimi více patlalů než uspokojivých pracovníků. Ale kritik nedostal za vyučenou ani neskládal mistrovských zkoušek. Může ho učiniti kritikem holé sebevědomí nebo pouhá příležitost. A usvědčiti ho z neschopnosti nemůže dobře nikdo, nebo aspoň je to bez účinku: udržuje se omylem druhých . . . nebo jejich netečností . . . nebo jejich neodpovědností. Tedy pomalu každý čtenář může býti kritikem. — Taková je má nedůvěra. A posléze, když shledávám rozpory mezi kritikami . . . a když rozpoznám osobní nespravedlnosti . . . prostě nevěřím.

Tak zkrachovalo moje pojetí. Ostatně (protože čtenářova nedůvěra nepohne kritikem) toto pojetí samo nemůže uspokojiti ani kritika. Passivní postać čtenáře vedle aktivního literáta je píšícího člověka lidsky věru málo důstojná. Kritik, jenž přes to píše vskutku pro pouhou informaci obecnstva, je pouhou služkou svého čtenáře. — Autore, jenž jsi nadut lehkým sebevědomím, jenž se rozčiluješ, nejsou-li uznale vytčeny tvé úmysly a konstatovány dobré strany produktu, jenž prostě žádáš nějakého uznání, *ocenění* — chceš míti

kritika nejen na tomto místě nedůstojném, ale víc: chceš ho míti nejen čtenářovou, ale i vlastní děvečkou.

Je tedy zcela v pořádku, když úlohou referujícího čtenáře se kritik dnes už nespokojí. (Nepřipouštím přece do zkoumání „kritiky“, odvislé od redakce či dokonce od nakladatele, tyto nebohé prostitutky!) Toho nedá, když ne dnešní touha po činu, když ne ani charakter, tedy aspoň lidská ješitnost, povzbuzená přiznáním „*authority*“. Kritik chce vystoupiti ne pouze jako nadprůměrný čtenář, ale jako povoláný odborník.

Hle, nové pojetí, kritik jako soudce, pojetí, jež vychází především z jeho vlastního chtění. Čtenář už zde není hlavním zřetelem, je posluchačem pouze přizvaným, jeho možná nedůvěra je lhostejná. Ale oč vskutku jde, je pouze kniha, autor.

Jak si mám teď představit literárního soudce? Slýchal jsem, že tu jde především o záslužný úkol, vytčením dobrých stran autora povzbuzovati a vytčením chyb ho vychovávat. Ubohý kritiku, jenž takto smýšlíš, nedělej svůj úkol vznešeným pouhými názvy a slovy. Neříkej, že jsi učitelem a dirigentem, řekni, že jsi pouhou chůvou, a to je věru žalostná postać pro hrdého, činorodého člověka.

Nad to tvůj úkol v tomto pojetí byl by mnohem méně potřebný, než se ve své nadnášivosti domníváš. Neboť co nám může dáti literát, jenž potřebuje povzbuzení z vnějšku? A co literát, jenž ne sám ze sebe

roste, ale potřebuje výchování od jiných? Na štěstí, proti veškerému tvému očekávání, silný činorodý člověk se otočí s posměchem k tvému kantorství zády.

Hrdý „soudce“ odmítne tedy sám i tuto snižující úlohu. Nepíše své kritiky proto, aby sloužil literátům. Kritika je mu cílem, ne prostředkem. A posadil se na svůj trůn ne pro několik jednotlivců, ale aby uplatnil svou vynikavost, své speciální schopnosti odhadné a rozhodčí. — Pasuje se tak na soudce povznešeného, jenž neomylně a neodvolatelně rozděluje na pravici a na levici. V jeho postati je pašovské nadmutí nejen vůči autoru, jenž patrně píše jenom k vůli kritice a jejíž zajisté jen kritika učiní dobrým nebo špatným; ale tím více vůči čtenářstvu, jež on pocífuje jako hloupé stádo.

Ach, malí pašové, kteří jimi jste, pochopte, že mezi čtenáři je jistě lidí rozumnějších, vzdělanějších a inteligentnějších nad vás víc, než vás je vůbec všech dohromady! Neboť tyto vlastnosti se také obejdou bez per. A žádné péro na světě vás samo takovými neudělá. Literát, jenž okouší slasti činu, pohrdá vámi jako darmožrouty. Jste příživníky, kteří žijí po cizích činech, vaše činnost netvoří hodnot, je negativní. Ví o vás, že jste jimi, protože jste činu neschopni. Vrhli jste se, po většině, z nouze na jalové pokřikování po lidech činu, abyste ukojili svou ctižádost, svou psavost. Podobáte se rakouským lajtnantům, které nemohoucnost v studiích zahнала do kadetky a kteří potom shlížejí na ubohé civilisty. Jste povznešení asi tak, jako směšní tluč-

hubové za hospodským stolem, kteří rozsuzují a rozhodují, jak a co se mělo udělati, zatím co si nedovedou postavit ani vlastního záchodu. —

Kdo z čtenářů přijímá kritikovu postavu soudce, činí tak přirozeně za zmnožených předpokladů: že kritik bude spravedlivý a objektivní. Vylučuji tedy kritiky kamarádké a ty, kteří se cítí „povinni“, a myslím jen na ty, kteří se považují za objektivní. Ale literatura je mnohotvárný projev života. Nemá předpisů, jakými je státní zákoník, na jehož konto mohu snad zapisovati chyby, nedorozumění, výstřelky občanských soudů. Odpovědnost kritikova je osobní a proto vztah vlastní osobnosti ke kritice je nevylučitelný. I kritik, jako člověk, bohdá má své sklony, záliby, slabosti, antipathie. A popírá-li jejich vliv, tím hůř, tím zatvrzelejší a tvrdošíjnější je ve své předpojatosti. Bylo by věru bezpečnější, kdyby méně spoléhal na svoji nezúčastněnost a nežádal sobě osobitě přiřčení neomylnosti.

Tu tedy přicházím k jiným, kteří v kritice nechtějí míti pouhý soud jednotlivcův, ale chtějí ji zpevniti jako vědu. Jsouce si vědomi lidské zaujatosti, varují se jí bázlivě, omezují kritiku a vylučují, co by podléhalo osobnímu vztahu. Studují literární proudy světové i národní, hledají jejich původ, rozvoj a souvislost, zkoumají podklad děl, srovnávají a umisťují, určují vlivy a vyspělost, relativní cenu. Místo soudu jednotlivcova má tu státi neproměnný soud celé budoucnosti, jejíž

se snaží vystihnouti; fakty chtějí založiti předčasnou literární historii.

Možná, že se těmto podaří odstoupiti od vlastní osobnosti. Ale plynou nicméně nepozorovatelně v proudu své doby a podléhají jejím názorům, předsudkům, krátkozrakosti. A budoucnost bude s úsměvem posuzovati oba, „objektivního“ kritika i „vědce“, jako stejnocenné projevy doby.

Nikoli, nemohu učiniti předmětem vědy, co je nevyzpytatelně proměnné a živoucí, co nemá nejmenšího charakteru exaktnosti. Literární historie budoucnosti může se spíše podobati vědě. Odstup bude naprostý, protože myšlenkově všechna naše díla budoucímu člověku budou odcizena. Var krve, chvění nervů, kypivost života, jež jimi projevujeme, dnes rostoucí, nedokončené, budou se jeviti ztrnulé a ztuhlé jako anatomický preparát v lihu; budou pozorovány s podivem nebo úsměvem jako mumie egypské krásy. A doba, jež námi zmítá složitě, ležeti bude před očima jako hotový obraz. Zájem bude historický, sledována bude pouze zajímavost.

Takový odstup bude jedině možný a jedině přirozený. Leč v přítomnosti, odstup dnešního člověka ode dneška je úkaz nestvůrný, mrtvolný. Odstup znamená současně odstup od života, chlad, bezúčastnost, negaci, jejíž bytí je samo v rozporu s její podstatou. Bezúčastných lidí máme dost mezi bařtipány, měšťáky

a nevědomci, kteří žijí s chvíle na chvíli; ale nepotřebujeme jich věru v literatuře, uměle vytvořených jako nějaký ideál. Chceme-li, aby dnešní literatura byla projevem nezkrotného, krve plného života, co v ní mají stínové figury „povznešenců“, kteří o své krvi nevědí ničeho, kteří nemají živého, bolestného dotyku s přítomností a jejími nervy a vypadají jako mrtvolný, nehybný pohled do minulosti? Kdo z nás do svých řádků vrhá všechny plameny touhy, odporu, bolesti, horoucnosti, nenávisti nebo lásky; kdo z nás nastavuje své obnažené srdce a bičuje svůj mozek vášnivě; aby zkoumal, hledal, procítil, procházeje celými ráji radostí a pekly sebetrýznění: věru málo stojí o panáka, jenž se přihoupá se svým chladem a bezúčastností, jaké předpokládá odstup, a začne se rýpati a párat v tom, čím sopečně vyvřel náš život! Vem ho kozel i s jeho uznáním či odmítnutím, s jeho blahosklonností či kázáním, vem si ho kozel, kantorského nimrala, s jeho hračkářstvím!

Proto nepřestávám na faktu, že všechna objektivnost je fiktivní a tudíž ceny problematické; ale jdu dál a volám, že tato vynášená „ctnost“ zrudně přeměňuje lidi, ne-li na mrtvé předměty, mimo něž se život vyvíjí, tedy aspoň na kožené kantory. A tím je její cena určena bezpečně, pryč od ní!

Chci-li závažně uplatnit svoji cenu, nežvaním po celý život jalově o někom jiném a jeho práci, jestliže ve skutečnosti nemám s ní co dělati; ale vystoupím od-

vážně a vydám všechn sám sebe, jenž jedině jsem si neselehávajícím, nekontrolovatelným předmětem, mně jedině absolutně přístupným. Co také v literatuře může mít pro kulturu větší cenu, než projev osobnosti? A konečně i pro každého jednotlivce užitečným a zajímavým nebude lhostejné potěškávání cizích myšlenek mně vzdálených, přežvykování, jež má nahradit tvoření hodnot; leč výbuchy odhalivé vlastního já, jenž tvořím složku přítomnosti.

A proto žádám, píše-li kdo o literatuře, aby byl z lidí živých a zaujatých. Nechá-li koho dílo mé chladného, lhostejného, bezúčastného, je zbytečné a netvořivé, aby o něm psal. Ať táhne dál a zůstane si pro sebe ve svém odstupu bezčinném. Ale kdo k nám přistupuje, ať k nám přistupuje ne s úctou a ne s nosem zdviženým, ale s plamenným srdcem otevřeným. Nechť jedině člověk v této postati má právo psát o knize. Nechť do mne bije vztekle a zuřivě, pln hněvu; nechť mne praží nenávistně; nechť šlehá jedovatými plaménky jízlivosti, pln povržení; nebo nechť spolu zdvihá moji vlajku a zamává jí se zápalem; nebo nechť rozhazuje moje květy s radostným vzrušením a mluví o mně s něžnou láskou. Jen ať nemluví bezbarvě jenom proto, aby mluvil; a musí mluvit za sebe, za směr, za vrstvu, zaujat, záře myšlenkou. Tu jedině má *proč* psát. A nepíše článků, ale projevuje život.

Není pak ani děvečkou, ani chůvou, ani směšným kantorem. Ale je bratrem nebo nepřitelem, je s auto-

rem rovnocenný. A to je hrdému, činorodému člověku postatí jedině možnou.

Řekne-li mi kdo, to že pak už není kritika, ale odezva; tu odpovím, ať si ráčí užívatí jmen, jakých mu libo; ale pak je kritika jen jalový, směšný parazit literatury, zbytečný a překážlivý.

* * *

Jaká tedy bude postać pouhého čtenáře, jenž pouze sleduje? Podle názoru mého okolí čtenář, v opak ke kritikovi, měl právo nebýti objektivním. Jak bude čísti, zůstane tentokrát věcí soukromou. De gustibus non est disputandum, každý má své literární záliby a sklony k proudům a osobnostem. Nechť se jim oddává, nechť si podle nich volí svůj okruh četby. A nikdo mu jich nesmí vytýkati; ničí mínění nesmí se mu představovati oprávněnějším a správnějším; a pohrdáš-li ty mnou pro předměty mého nadšení nebo povržení, mohu zrovna tak pohrdati já tebou.

Ale já se nedám odbýti gesty. S ošklivostí znenáhla poznávám, že tato energicky žádaná svrchovanost individua, hlásání nezasažitelnosti v osobnost prostě se snaží ospravedlniti nevкус, duchovní lenost a pohodlí, hloupost, neznalost a nevyspělost. Literatura není pro pouhou zábavu, abych si z ní vybral (možná ten nejubožejší) úsek podle své záliby, jež odpovídá výši mé kultury a jejímu *způsobu*; a vše ostatní její

bohatsví aby pro mne bylo zbytečno, ztraceno! Kam bych došel, uzavřen čínskou zdí, jež úzkostlivě uzavírá toliko mou vlastní zakrnělost? Subjektivní čtenáři, v mých očích jsi zbabělcem i barbarem, rovným divokému lesnímu muži, nepřístupnému, nechceš-li pohlednouti ve svět, jenž leží mimo tvé zájmy a choutky.

Proč jsem si žádal uplatnění vlastní osobnosti u člověka, jenž píše o literatuře? Aby vydal kultuře a dychtivým lidem své jádro, svou cenu. Proto je v pořádku, že jeho subjektivní pravda, kterou nám má zjevit, po které se snažil se vši horoucností, kterou hledal bolestně a usilovně, že tato jeho pravda, pravda přítomnosti se mu jeví pravdou jedinou, kterou vyznává, za kterou chce bojovat. Leč prostý čtenář pouhým čtením nepřispěje přímo kultuře aniž komu jinému. Jeho literární individualita nemá obecné ceny. Může prospěti jen sobě samému a nic dalšího nezíská, ulpí-li hluše na své subjektivní, přítomné pravdě; leč může získati, prožívá-li spolu hledání pravdy, jež mu skýtá u velkém bohatství literatura.

Proto jako čtenář neoddávám se konservativně svým stálým osobním zálibám a dojmům. Čtu dychtivě a nepředpojatě vše, *abych ve všem, co má vskutku jakoukoli cenu, jakési jádro, tuto cenu a toto jádro našel*. Tak je-li v knize pouhá krása, nechť se jí pokochám a zušlechtím; řeší-li kniha otázky a má-li tendenci, nechť její otázky, zkoumání i odpověď poznám bez předsudků, aby ve mně vyvolala nové myšlenky

a zobsažnila můj vniterný svět. A obnažuje-li mi lidské srdce, otevru ochotně i své, abych v něm hledal odezvy, jež mne rozechvějí; i abych pátral v něm k sebepoznání. Musím se vždy postavit jiným člověkem a ne útesem, o nějž se zbytečně ztříštily vlny příboje, jakým je každá přítomnost. Literatura není mi hromadou papíru, ale materiálem, jež prožiju. Tu čísti bude mi životním užitkem i slastnou rozkoší. Ale čtenář, jenž při čtení uplatňuje svou vlastní osobnost, čte jenom pro zajímavost a získá zrovna tolik, jako by nechal sebe stranou a šel se projít do zvěřince.

Vincenzo Cardarelli:

TICHÝ VEČER

Je chvíle letních soumraků,
kdy poutník den se zastaví
a klesá unaven.
Jak půvabné a kouzelné to chvíle!
Tvář každá, zjevivši se v tomto světle,
by byla zlatá.
Jak atlas je odraz domů na jezeře.
A půvab hustých korun stromů
se před mým zrakem prostírá.
Těch stromů italských mých hor!
A po osadách
se odbíjejí hodiny —
zvuk ozývá se dlouze údolím
jak vážné tóny varhan.
I později pak svatvečerem
se ještě nesou zvuky táhlé.

PODOBIZNA

Jsou ústa ostře vykrojená,
tvář andělská tak jasná, záhadná,

jest bytost bujná bez krve,
má zuby z perel
a hbitý krok,
jest úsměv hrdý
a dvojsmyslný, zářivý
jak nevýslovný světla zjev.

ODEVZDANOST

Co dojíká mne nyní!
Stín, moře jenž halí,
na vzdálených horách
kraj mraku ochranného.
Leč stačí zdvihnout hlavu.
Jen pro pamět naši jsou věci.
Svět zalidňují naše vzpomínky.
A zvolna, zvolna ty prožité chvíle
zas věrně najdeme všecky.
Jen odvahu, hledme.

HLAS ŽENY

Když hudba ustala, ty, která jsi se do té chvíle
uměla chovati, s nepozorností plnou harmonie, zdr-
želivě jako malá dívenka, poslouchajíc kouzelné věci,
jimž jsi nerozuměla, začala jsi plynne hovořiti o vě-
cech docela jiných, tak vzdálených, které se vracejí

v paměť najednou, nevíme jak, jako se stává, že se rozhovoříme zrána, když se probudíme dobře se vyspavše, nebo po dlouhém neuvědomělém uvažování. A zdálo se, že tvá slova, přenášejíce nás náhle v jiný vzduch, chtěla nás vytrhnouti z okouzlení oné hudby, která zněla do té chvíle, jakoby z chmurné myšlenky, již není dobře dlouho se zabývat. A odvracujíc toto okouzlení, nedokázala více, než že je činila mocnějším, a tvůj hlas byl té chvíle zpěvem sireny, od níž jsme se nemohli zachrániti při takové prudké touze a pohnutí, způsobeným právě hudbou, a jimž byly vydány naše duše. V pokoji se hromadily velké spousty opia a spánku. Vzpomínky se vracely, uváděny soumrakem snu. A bylo neuvěřitelné, skoro nepříjemné, jak věci nicotné, které jsi mluvila, nikterak neodrážely, nýbrž udržovaly naši soustředěnou rozkoš.

PODZIM

Dopadává na nás skonávání ročních dob. Jdi domů a přečti si Píseň podzimní, dříve než ulehneš. Odříkej svou řeč o časech, které míjejí a o nezbyt-
ných pokáních. Ty záchvěvy hrůzy a rozloučení, které nás oddalují od toho, čím jsme byli ještě včera, jsou jen prvními, marnými reakcemi našeho ducha proti neodvratnému zapomenutí. Vzduch již je pln chou-

tek a pokušení, jež nemají účelu jiného, než šáliti naše myšlenky a nechati nás pak zmatené a samotné na prahu nových obzorů. A tu člověk cítí nerozumnou potřebu spáti. Čas zatím jako veliký kouzelník pozorný a dobrotivý lehce jej zdvihne a odnáší jej, kam chce. Čas se stává nakažlivým a mocným. S Bohem bezpečné váhání, plamenné smélosti letní! Nyní nemůžeme státi pevně, vzduch působí zavrať. Nemůžeme vyjít ve chvílích nejvznešenějších. Co si se v přírodě skrytě tvoří, co potřebuje, aby nebylo viděno, aby bylo samotno.

A také naše vůle býti ustupuje, odchází.

ZARATHUSTRA PROTI SLUNCI

Zarathustra v době, kdy bydlil u moře, vyšel si, jak činíval, jednou ráno slunci vstříc a pravil: — Ó čaroději, není možná, abych se tu dále těšil přízraky, jež tvoříš. Myšlenky jsem měl, dříve než jsem přišel do krajů tvých, myšlenky měl jsem hutné a spálily se mi, čaroději, v ohni tvého světla. A v záměnu mi nezbylo nic než prázdné zdání a barvy: vše to, co vynalézati umíš na výši polední slávy své a když v zálivy sestupuješ a oplodňuješ vlny, které se třpytivě poddávají v mdlobě, obludo kouzelná. Rci mi, je úkolem tvým tvořiti nebo ničiti, nebo snad, jak se o-

bávám, rozlévati záře klamné na nicotu. To-li je tajemstvím středozezemním?

Rozhořčen jsem tvým uměním. Od chvíle, kdy jsem se dívati počal na věci, jež žijí ve věčném chvění tvém, pozbyl jsem magie zásad, písmen abecedy. Marně hledám myšlenky, abych je srovnal. Každá podoba se rýsuje tvrdě ve světle tvém, přistupuje ke mně v jakémisi ovzduší samoty a cizosti, které děsí. Svět tvůj je skvělý a nepřístupný. Člověk by našel temnotu a šílenství, kdyby neústupně zachovával dětinskou touhu, vylíčiti jej, jak se jeví. Myslím, že jediným způsobem napodobiti tě, slunce, po našem způsobu bylo by stavěti chrámy.

Ale nezbudujeme jich zde na tomto písku. Ty a moře jste největšími nepřáteli slávy lidské. Kde vládnete vy, zůstal svět vězeti na prvních legendách, a moře, ten krutý zbytek chaosu, z něhož jsme vyšli, na němž se houpají naše marné sny, naše neklidné touhy, a kde ještě vanou větry prehistorie, bylo vždy člověku rádcem špatným. Jeho břehy jsou tolikerými hřbitovy zářivých civilizací, které se zrodily z něho a měly sotva jitro života, neboť moře si je odplavilo. Chtěli bychom nalézti opět tajnosti, filtry zkušenosti, které se kdysi získávaly na vodách; ale je marno; jsou tam pohřbeny. Věky mořské dřímou nyní, zahaleny ve svou nevýslovnou mladost, a žádný věk nemá naděje, že uvidí jejich vzkříšení v budoucnosti. U některých z nich jsme ztratili dokonce každou sto-

pu, každou vědomost. Nezbyvá nám než velmi neurčitá sláva jména. Žily příliš krátce, než aby byl mohl svět se naučiti něčemu velkému z jazyka jejich a vštípit si to v paměť.

A ty, slunce, ty jsi uspalo východ navždy.

Tak mluvil Zarathustra jednou ráno, když vyšel, jak činíval, slunci vstříc, v době, kdy dlel u moře, neboť snadno se ho zmocňovaly, když přemýšlel, tyto prvotní těžké myšlenky.

VŠEDNÍ HISTORIE

*„Kolikrát nejprve snášíme do jisté míry planá vypravování se zřetel-
lem, abychom neurazili slabých,
potom se ponenáhlu stáváme o-
chotně pozornými?“*

Sv. Augustin.

Pomyslíme-li, že není, co bychom mohli pokládati za lhostejné! Vše na nás působí, vše zanechává následky. A zpravidla to bývá ve směru zlém. Ale jsou naproti tomu mnohé věci, jimž podle svého odhadu nepřikládáme váhy. A tak se stává, že člověk trpí a neví, odkud přichází. Člověk bývá mučen ve spaní. Jakému démonu ochotnému a hloubavému svěříme úkol, aby ukázal příčiny neočekávané a ne-

přímé, které, zatím co duch v nás spal, přiměly nás, že jsme se dopustili svých nejnešťastnějších omylů? Jest jisto, že by každý člověk poněkud spravedlivý zasluhoval, aby umíral korunován trním.

Denně snášíme taková dotknutí mrzkosti, netečnosti nebo čisté lidské povinnosti, že v noci nás ne- nechávají spáti. Je to jako vzpoura našeho těla, ne- smířitelná a neurčitá. Ubohý je ten, kdo z nějakého důvodu nedostatečně užil svého dne. Kdo se do- mníval, že se může bavit třeba cvičením, vysoce cenným, v trpělivosti a odříkání. Kdo se nestaral o to, aby se chránil, domýšleje se pošetile, že je ne- změnitelný a vynikající. Kdo neuvažoval to, co se přiházelo, nebral to vážně, jsa přesvědčen, že stačí v kterémkoli případě zbavit se toho a zapomenouti. Cynik nedůsledný. Hlupák.

HUMOR SOKRATŮV

Pamatuji se, že jsem jednou řekl, bez jakéhokoli stínu nevážnosti a s nejapoštolštějším přesvědčením o důležitosti toho, co jsem říkal, že úkolem a nesnadnou prací filosofů jest, poskytnouti světu velikých, prázdných představ.

Proto byl Sokrates málo filosofem. Byl z druhu lidí velmi potměšilých. Že světu je třeba věcí před- stíraných, aby postupoval, jest myšlenka, která by

mu byla přišla na mysl ještě méně než potřeba, bádati, jak mohl vzniknouti svět a byl-li stvořen z ohně, vody nebo z látky jiné. V těchto slavných duchaplnostech Sokratových je, zdá se, viděti sklon téměř idealistický, rozřešiti věci s největší prostotou, a stanovisko k přírodě nejen nerozumné, nýbrž nenáboženské. Ale zajímal se hrozně o krátkou a skličující záhadu života, jak se člověk podává v mezích nejúžších. Nic není, co by dávalo právo pokládati Sokrata za nějakého komedianta k potřebě historie a potomků, za pedagoga státního, za boha, který má slabost, že nemluví pravdu. Jsou známy důvody jeho odsouzení a důkazy jeho žalobců. Jeho poslední slova jeví lhostejnost k světu a také, chceme-li, k budoucnosti, která zjevuje pravdu. Zůstává dialektikem (řekl bych umělcem) své nutnosti až do konce a do té míry, že podává k tvrzení, jistě nespravedlivému, svých žalobců příspěvek beze vší pochyby neočekávaný a neodolatelný, to jest, poněvadž byl člověkem neslýchané znalosti sebe, *svou tajnou vůli zemřítí*. Jest krutý smutek, snad také trochu božské netrpělivosti při dotyku té věčné škrabošky lidské, ve způsobu, přes to však jasném, klidném, jak spěchá, aby přerval všecky rozklady se svými soudci, nedávaje jim nijaké možnosti změnití své mínění, odmítaje každý smírný výklad, zkrátka jsa rozhodnut, vyvoditi největší prospěch dramatický z jejich omylu. Takovou hru, v nejvyšším stupni ctižádostivou a honosivou,

která konec konců přinesla Sokratovi všecko jeho štěstí v historii, vydržeti až do smrti, k tomu mohl mít ducha a nezlomnou schopnost jen umělec onoho plemene: a to jen duch tragický. Táži se, jaké vztahy mohly býti mezi republikou athénskou a Sokratem! který se usmíval a žertoval do poslední chvíle; a ani my se nebudeme pokoušeti odhaliti smysl onoho smíchu, představujíce si jej jinak, než jakým *chtěl* býti, zachovávaje vždy vůči lidem i vůči bohům způsob dobrácky nespolečenský, uhýbavý a posměšný. Číše jedu, kterou Sokrates přijímá, aby ji vypil vesele a bez námitek, je právě cenou velikosti, kterou si chce zachovati, jeho svobody ironické a hrozná, s kterou žil a s kterou chce souditi sám svůj život, a pozdravuje svět loučením, o kterém jest nemožno činiti si iluze.

To vše nazýval býti poslušen božstva.

A přes to, snad proto, že zhřešil přílišností života a pravdy, jeho nejspravedlnějším, nejpravějším a největším trestem bylo, že mu bylo souzeno, aby se mu dostalo žáka, jakým byl Platon.

OMYLY DONA JUANA

Kdyby Don Juan si byl žádal všech žen, které mámil, Pán konec konců nebyl by ho pro to trestal. Bylo by se mu poshovělo. Ale jak si mohl žádati

všech? Tak je tomu, že Don Juan vyhledával a vážil si ne žen, ale příležitostí. Pominouti z nich jednu, bylo by se mu zdálo, jako prohrát v sázce nebo nedostát slovu: dvě věci stejně nepochopitelné španělskému šlechtici nedůtklivému a domýšlivému, jakým byl. V tom je směšnost i tragičnost jeho postavy. Dábel, který jistě krácel po jeho boku v podobě hloupého sluhy, nepotřeboval se příliš namáhati, aby ho zapletl v dobrodružství nejhrubšího způsobu, poněvadž ubohý Don Juan byl zvědavější po ženách, které sváděl, a po ďáblu samém a měl mimo to povahu hráče, chladnou a necitnou právě k tomu, co bylo cílem jeho vášně. Podobné vlastnosti, užité jinak a také v jiných dobách, byly by učinily Dona Juana tím, co se nazývá člověkem neobyčejným. Ale na neštěstí v století, v němž žil Don Juan, nebylo již Svátých zemí, jichž by se dobývalo, ani válek, které by se vedly proti Turkům: jediná říše nevěřících, která zbývala, byla říše ženy. A když již Don Juan byl zrozen s tímto určením dobyvatele, všechny nejkrásnější vlastnosti bojovníka působením okolností přijaly na sebe směšný způsob ješitnosti a neohrabanosti v tomto loutkovém rytíři. Také odvaha a smysl pro čest nebyly mu k ničemu, než aby s nejproklatější nenapravitelností klesl až na dno zla. A představte si, k čemu mohla mu býti křesťanská ctnost snášlivosti, již podobný muž (muž, který měl tolik styků) nezbytně byl opatřen měrou výjimečnou. K

tomu, aby po každé opakoval své pošetilosti a nemíral nudou a nechutí. Hlupáku Done Juane! Bídáku! Lupiči!... Případ byl, jak vidíte, mnohem hloupější a bezbožnější, než by kdo mohl snášeti. A tehdy Pán, jemuž se nelíbí zlé užití jeho darů a marnost v hříchu více než cokoli jiného, byl uražen a uvrhl ho do pekel.

Hříchem jest milovati tělo bez rozmyslu. Bůh i proto se vyrušil, aby se nás otázel, co se nám líbí. A je to otázka plná hrozného opatrnosti. Postavil nám tu znamení a obrazy zřetelné.

Z italštiny přeložil J. Skalický.

P a u l E r n s t

P Ř Í S A H A

V posledních dobách státu merovinžského ve Francii žil nějaký hrabě Austregisil. Měl dva syny Landegisila a Fortunata, s nimiž sám přebýval ve svém starém domě. Jeho choť již léta byla nebožkou. On sám býval obyčejným vojákem v tělesné stráži králově, a zdatností a pochlebenstvím si dobyl svého vysokého postavení. Nyní byl silným mužem prostřed čtyřicátých let, s krvavě rudou jizvou od sekery přes čelo a s černými, hustými a krátce přistřiženými vlasy a vousy. Nejstarší syn, který měl zdědit jeho místo, líbil-li by se králi, zdál se jeho zmládlou podobiznou; mladší, kterého dal posvětit na kněze, byl bledým člověkem se strašidelnými, strávenými zraky.

Zemřel v sousedství bohatý statkář a zůstavil jedinou dceru, jménem Pelagii. Představený Austregisilových písařů podal žalobu, že před lety odkoupil pánu jeho statky za určitý peníz, s podmínkou, že teprve po jeho smrti se uváže v majetek. Právní přítel Pelagiin pro-

hlásil dokument padělaným; Austregisil uložil písaři, aby v kapli hraběcího domu přísahal při kostech svatého Remigia, že jeho tvrzení jest pravdou; písař složil přísahu a přijal majetek; po několika měsících prodal statky Austregisilovi.

Fortunat s jara vyšel na venkov, vstoupil do selského domu a našel Pelagii, která bydlila u sedláka, aneb drahocenné lemůvky; sedlák pravil, že lemůvky v městě draho prodává, a že z Pelagie má zisk. Fortunat se jí otázel na její jméno; ona odpověděla: „Já jsem Pelagia, paní tohoto okrsku, který tvůj otec ukradl.“ On pravil: „Dlužno, abys žila podle svého stavu, nastěhuj se v dům mého otce.“ Ona mu neodpověděla. Vypravoval všechno svému otci, a ten ji donutil, aby se k němu nastěhovala; dal jí zvláštní pokoj ve svém domě a děvečku na obsloužení.

Jedné noci zabušil na její dveře. Zeptala se: „Kdo jest venku?“ Pravil: „Jsem Austregisil, otevř mi.“ Volala o pomoc, on se pokusil vyzdvihnouti dveře z čepů. Na volání přišel Landegisil, jeho nejstarší syn; řekl jemu: „Já jsem se ještě neopovážil promluvit s ní slovo; ty jsi starý muž; nesmíš ji učiniti mou matkou, mojí ženou se stane.“ Austregisil se smál: „Oženiti se s zebračkou nechci, můj statek má zůstat v celku při mých dědicích.“ Landegisil vytasil meč a udeřil jej do hlavy, potom se zděsil, odhodil meč, skryl svoji tvář v dlaních a plakal, volaje: „Ty jsi můj otec.“ Austregisil si utřel

krev s tváře, aby mu neřinula do očí, a šel. Pelagia uzavřela dveře na skulinku, zavěsila řetěz a pošeptala: „Zabils jej?“ On odpověděl: „Ne, Bůh a svatí mne o-
stříhali od otcovraždy, nosí všit silný pruh plechu ve své čepici.“ Ona pravila: „Chci se modlití, abyste se po-
vraždili navzájem, vy lupiči.“ On odpověděl: „Já ne-
jsem lupič.“ Potom odešel.

Fortunat seděl v kapli na stupních oltáře před stříbrným sarkofágem svatého Remigia. Myslil si: „Bůh mne vedl; neboť rozmýšlím-li si svůj život, shledávám, že všechno bylo potřebno pro mne, i to, co tehdy se mi jevilo náhodou, kdy se mi dalo. Málo radosti jsem míval ve svém životě, ale také jsem nesměl míti radosti, jinak bych se nebyl stal tím, kterým jsem. Ale teď, kam teď se ubírám? Nevím toho, ale Bůh ví. Všecko bylo potřebno pro mne až dosavad, i bude všechno další také potřebno; a neudělám-li toho teď, udělám to později, až všechno ostatní se stane, a já budu na svém konci. Ale snad je tato myšlenka nesprávná? Sám se dnes jevím sobě potřebným, tak, jaký jsem; proto nezbytno, aby všechno mi se jevilo potřebným, co se mi dalo, a co jsem činil, neboť tím vším jsem, čím nyní jsem. A kdybych byl činil jinak, a kdyby se mi bylo dalo něco jiného, byl bych dnes člověkem, který by odpovídal oněm děním, a tedy jinakým; potom bych, ten jinaký, právě tak se sobě jevil potřebným, a můj dosavadní život, který byl jiný, právě tak vedený Bohem.“

Potom si pomyslí: „Možná, že jsem tím jiným?“ A bál se.

Pelagia nalezena ve své komoře zavražděna. Ležela sladkou tváří na zemi, zabita pohrabáčem od krbu.

Král ve svých dlouhých vlasech, zadržovaných zlatou sponou, jel zemí, na svém voze, taženém bílými býky, a všude lidé se hrnuli k němu, aby jeho pohled se na ně snesl. Seděl v sále v domě hraběte Austregisila, aby sám vyzpytoval vraha. V půlkruhu, níže než on, seděli urození jeho paláce, a kmetové hrabství. Král pravil: „Kdo má co povědět o vraždě, vstaniž a mluv.“

I zdvihl se Landegisil a děl: „Nikdo jiný nemohl spáchat činu než můj otec, nemělo nikdo k Pelagii přístupu, než my; a já vím, že ji pronásledoval smilnými návrhy. Žaluji naň pro vraždu, a svým mečem chci se s ním utkat za svoji žalobu.“

Austregisil povstal, a jak stál proti synu, všecky překvapila divoucí podobnost obou, a někteří zašeptali: „Jest jeho otcem.“ Austregisil pomlčel, potom se otázal svého druhého syna Fortuna, který zde seděl ve svém rouše kněžském, se skloněnou hlavou a ruce v širokých rukávech. Optal se ho: „Zemře-li tvůj bratr, chceš potom nechat chrám, opět vjíti do světa, zdědit statek i úřad, pojmouti ženu a plodit děti?“

Fortunat potřásl hlavou a děl tichým hlasem: „Chci zůstat knězem a žít nábožným životem, jako svatý Re-

migijs, jehož rakve střež. Byl synem hraběte jako já, stal se knězem a jest nyní světce; a na jeho kosti kládeme ruku, pakli přísaháme, a on má takovou moc, že toho zabije, kdo neprávě přísahá nad jeho kostmi.“

Austregisil pravil: „Tak ani jako kněz nechceš pojmuti ženy, abych viděl vnuky ze své krve, kteří zdědí, čeho já jsem nabyt?“

Fortunat opět potřásl hlavou.

I děl Austregisil: „Nových synů si naplodím. Jsem nevinný vraždou; ale z téhož důvodu, jako mne můj syn Landegisil, já jeho viním; neboť mimo mne a mých dvou synů nikdo neměl přístupu k Pelagii; a vím, že můj syn měl k ní milost. A chci svoje obvinění dokázati v zápase mečem proti tomuto, jenž pochází z mého ledví.“

Nejstarší přísedící povstal a děl:

„Nebylo slýcháno až do dneška, aby otec a syn s ostrými meči stáli proti sobě. A kdyby se to stalo, bojím se, že pošle Bůh trest na naše národy, tolik veliký byl by zločin. Proto jest mojí radou, ať zůstane raději vrah neznám, a skutek neusmířen, než aby tak hanebný zápas byl přikázán králem.“ Ostatní muži souhlasně pomručovali.

Smračila se těžká bouře na nebi, jarní bouře. Zatím co král klidně rozvažuje čekal, a bylo veliké ticho v sále, udeřil náhle prudký hrom zároveň se svítícím bleskem;

na zdi pověšené zbraně zařinčely. Uleknutí vyskočili přísedící, neboť mysli, že blesk uhodil do místnosti, potom prosili krále, aby dal souhlas k mínění starcovu.

Král pravil: „Blesk nesmí mne polekati, a bylo by právě takovým hříchem, nechati neusmířeny vraždy, jako kdyby otec a syn se bili smrtícími zbraněmi. Ale našel jsem jinou cestu, abych vystihl pravdu. Tento kněz pravil, že ostatkové světce jsou zde v domě. Otec a syn ať přísáhnou na tyto relikvie, že jsou nevinní prolitou krví. Jest-li světec tak mocný, jak pravil kněz, ztrestá onoho z obou, který jest křivopřísežníkem, vrahem a nepravým žalobcem na svého nejbližšího z příbuzenstva.“

Král pomalu se vzpřímil, a bral se do kaple. Ostatní následovali.

Otec odpásal svůj dlouhý meč, odložil jej, a vystoupil po stupních oltáře. Na víku rakve byla do bílého kovu vyrýpána a černým smaltem vyložena figura světce, odpočívající, s očima zavřenými, ruce složeny přes prsa. Hrabě pozdvihl přísahajících prstův levé ruky, položil pravou ruku na hlavu světce, a zvučným a pevným hlasem říkal slova přísahy, která Fortunat, stoje v nohách rakve, jemu předříkával. Všichni mlčeli, an skončil; a za hlubokého ticha těžkými kroky opět sešel se stupňův.

A nyní Landegisil se chystal, a do ticha vplynulo z venčí chabé pohřmívání, jako kdyby bouře odcházela.

Hlas Fortunatův byl ještě tišší než prve, Landegisil pokojně a hlasitě říkal za ním. Když slova téměř ukončil, náhle světlo blesku naplnilo kapli, že všem bylo zamhouřiti oči, a hned na to udeřil děsný hrom. Když mužové opět vzhlédli, již jen Landegisil zpříma stál, ruku na hlavě světcově. Fortunat mrtev ležel v nohách rakve.

Přeložil Bohuslav Reynek.

M Í S T O A U T O B I O G R A F I E

V ý ň a t k y z d o p i s u

MILÝ PANE GOLTZI!

Opravdu to jest velice přátelské od Vás, že mi chcete věnovati příští číslo „Araratu“; tím více jest mi ceniti tuto pozornost, ana se sbíhá s rozloučením našeho pevného poměru obchodního. — —

Ale co se tkne přispění malým *vlastním životopisem*, v tom přece mne prosím Vás omluvte. Vědí, nechce se mi! Mimo to, že jsem se narodil ve Spojených Státech roku 1882, stal se malířem a zatím ještě žiji, opravdu nic nevím, co bych já o sobě měl říci; na události svého života, vnitřní jako vnější, raději bych se díval jako na záležitosti soukromé; pro jiné přece nijak nemají významu; a ostatně si může každý, dovede-li to, učiniti z mých obrazů soud o mně, jaký mu libo — a snad i z oněch několika přiložených zápisů, které můžete otisknouti, chcete-li. Informacemi však, žel, nemohu posloužiti. — A poněvadž moje vzdělání je tak nuzné, že by sotva vystačilo vyzbrojiti váženého novinářského kritika v Mnichově na jeho řemeslo, také nejsem s to, abych s autoritou promlu-

vil o umění jakožto o umění: právě příliš málo tomu rozumím a nejsem ani poučen o posledních a předposledních teoriích v umění — tuším však, že takoví lidé, kteří se pyšně nazývají kubisty, futuristy neb expressionisty, asi jimi jsou, ale ne umělci, a že, kdo by jim prostě řekl do očí, že jsou *krychlaři*, *budoucníci* nebo *vyjadřovatelé*, patrně by byl nucen odpovídati se z urážky na cti. — Také Vaši prosbu o krátké načrtnutí mých dojmů „z veškerého amerického života uměleckého“ jest mi odmítnouti s opravdovou lítostí. Neb z posledních dlouhých, dlouhých měsíců mého posledního pobytu v mé domovině zůstal mi spíše útlak než dojem; a jest-li tam vůbec nějaký život umělecký, velice obezřele, a proto nezpozorován se mimo mne kmitl. Vždyť jsem tam žil po celou dobu asi tak ukryt, jako ústřice ve své škebli, toliko, že mé city nejspíše byly méně příjemné než city ústřice, poněvadž tato, jak víme, nijakých nemá. Mělo by tedy málo smyslu, psáti něco o mých amerických zážitcích. — —

Pozdravuje Vás nej přátelštěji Váš

Albert Bloch.

Ascona v Tessinu, 17. října.

Záznamy z mých zápisníků.

Umělec konečně si ujasniž: — Že nejprve jest mu zbaviti se sebe samého, aby se k sobě dostal.

Jak umělec tvoří? — Neoddám se jen tak nějaké přiběhlé myšlence obrazu; a když se takořka na mne i oboří z úkrytu: ani tehdy jí nejsem vždycky po vůli. Umělec budiž odmítavý jako ctnostná žena; ať obraz mu ukáže, že to vážně s ním myslí, potom — *třeba!*

*

Bez cíle, bez kormidla umělec přímo pluje za cílem.

*

Největší překážka umělcova: tak zvané umění (dovednost). Jest-li již, nezbyvá, než ji přemoci, buď jak buď — a běda! není-li jí.

*

Umělec: výjimka, která porušuje pravidlo.

*

Akademický malíř má kolegy, zatím co umělec by nevěděl, co s takovou přítěží.

*

Teprv tehdy možno odmítati umělce, když jsme jej prožili a milovali, ale potom to není již odmítání, nýbrž přemožení.

*

Co však nejspíše by mohlo člověka naladiti proti Wagnerovi, jest asi to, že dopustil Hanslickovi, aby možná přece jen měl pravdu proti němu.

*

Nic není hudlařského, jen se všecko zhudlaňuje. Na počátku bylo vznešeno — a přišla ruka lidská, aby

je ohmatala. To pak vydalo mastné škvvrny... a hudla-
řina se, dostavila.

*

Neuresthetikové!

*

Mám pocit, že lidé teprv potom mohou býti psy-
chologicky zajímaví, když se z nich stali jedinci, kte-
rých nelze již požívat jako lidí.

*

Kdo pak to řekl, aneb kde jsem to čtl, že novinář-
ský kritik je člověk, který musí býti vychován? Proč
právě ten? Jiný nečistý hmyz se přece hubí!

*

Kapesní zapalovač: zobrazuje veškerou dnešní kul-
turu. Nefunguje náhle, když právě bychom toho po-
třebovali — a sirek při sobě nemáte.

*

Hořec: ohnivě modré hvězdy na zeleném, same-
t, vém nebi.

*

... a je to vznešené a krásné řemeslo! Ustavičně
máte při tom lesní vůni v nose — to jest pryskyřici,
která jest rozetřena s barvami.

Albert Bloch.

Přeložil Bohuslav Reynek

S P I C I L E G I A

(Kurs I. v červnu 1922)

S l o v o b á s n í k a O t o k a r a B ř e z i n y o „*C h u d é Ž e n ě*“.

„... Především, milý příteli, tisknu Vám ruku vroucně a vděčně za věnování Bloyovy *Chudé Ženy*. Nepřekládal jste jen dílo svého mistra jako umělec dílo umělcovo: ale žil jste je celým svým životem. Jedině tak bylo Vám možno vyjádřiti českým slovem v celé jejich síle strašná i nebesky zářivá a čistá vidění této knihy, do níž její tvůrce zavřel nejhlubší poznání svého života.“ (Z listu ze dne 7. května 1921.)

S l e č n a M a r t a B r a n d ě s o v a o B a r b e d' A u r e v i l l y.

Slečna Marta Branděsova velmi dobře znala Barbeye d' Aurevilly, jenž jí přinášival každé své dílo ve vazbě „po jeho vkusu a na vlastní jeho zakázku zhotovené“. Pokaždé, když přicházel s některou ze svých knih, odíval se v kostym, jehož barva odpovídala barvám vazby. Bylo to fantastické. Vzpomíná si na jednu z jeho návštěv, kdy měl kalhoty vyzdobené nádhernou páskou oranžovou, poněvadž oranžová barva převládala ve vazbě knihy, již přinášel.

Ze všech velkých umělcův, mezi nimiž jsem žila jako dítě, není ani jednoho, jehož bych byla tolik milovala, a jenž působil na mne takovým vlivem. Říkával mi: Zvláště si neber profesora. Profesori, to není dobré leda ku zničení osobních vlastností.

Uchovala jsem si na něho tak živé vzpomínky, jako bych ho viděla! V saloně jednou, v plném ohni rozprávky, držel stále v ruce skleničku plnou koňaku, z níž nerozlil ani kapky... a Bůh ví, jak on gestikuloval!... V druhé ruce držel malé sklíčko, by viděl, co se dělo za jeho zády...“ — Z knížky P a u l A c k e r, *Petites confessions* (visites et portraits).

P. J o s e f M a t o u š o S c h m ö g e r o v ě Ž i v o t ě
c t. A n n y K a t. E m m e r i c h o v ě.

Z listu ze dne 20. června 1921: „... Do II. dílu „Života Kateřiny Emmerichové“ od Schmögera, který jsem v pořádku dostal, posud jsem jen nahlédl, nemohl jsem odolati, ale ovanulo mne (nemám pro to vhodného slova) opět „cosi“, čím na mě hluboce a tajemně působila četba prvního dílu této podivuhodně krásné knihy. Jsem duchovně, ponořím-li se do jejích světů, tak rozrušen a uchvácen, že prožívám intensivně celý její život, úžasný a bohatý jako vesmír. Stále více se jí podivuji a vyznávám, že jsem již dávno nezakusil tak mocných dojmů. Rád bych o všem, co jsem prožil nad touto „nečasovou“ knihou (proto se o ní mlčí) něco napsal, čekám jen na chvíle ticha a soustředění... až... budeme mít klid a pokoj od lidí... Kdy vyjde III. díl? ¹⁾“

1) Byl by už dávno vyšel, kdyby mu nevstoupili v cestu z r á d c o v ě.

P a b ě r k y z n á b o ž e n s k é h o ž i v o t a v Č e s k o - S l o v e n s k u.

Z dopisu přítele-kněze a doktora: Ještě jsem Vám nepoděkoval za laskavé věnování knížky Clerissacovy, ač se jí už obírám dosti dlouho, čta v ní pochvilkách. Prosím, přijměte mé srdečné díky. Píšete, že Clerissacovo Tajemství by založilo epochu novou v theologických názorech o Církvi. Myslím, že slovům těm dobře rozumím, překládám-li je na *naše* církevní poměry. Jinde přece asi se víc chápe, co je to Církev katolická. Ale u nás, žel, i kněží, kteří se sami pokládají za dobré, mluví o ní jako o nějaké děvce. Setkal jsem se nedávno s takovým nafouklým organisátorem, který byl nespokojen s tím, jak arcibiskup pořídil v Římě stran českých bohoslužeb, a na moje opatrné námitky (neboť s těmi lidmi dlužno se míti na pozoru ¹⁾) mne srazil: „Co pak tím Církve něco ubude?“

✱

Podobné klasické slovo zní mi v uších z dob Babických návštěv, když jsem při čemsi namítal *tehdejšímu*, tedy ne ještě tak zabředlému jako dnes, P. Jakubu Demlovi, též autoritu katolické Církve: „Což vám do ní lezu?“

✱

Lidé jdou z kostela, kde slyšeli cosi o papežovi. Bylo to právě po smrti Benedikta XV. a poněvadž se o „volbu“ nového papeže starají noviny, hovoří o tom i „křesťané“, neboť by jinak o to ani nezavadili. Všelijak se věc přetřásá, až kterási funkcionářka života církevního odbývá

1) Pisatel jest příliš ušlechtilý, aby myšlenku plně dořekl: smrdí jim totiž strašně z huby, když ji otevrou dokořán. (Poznámka pořadatele Spicilegií.)

tyto starosti rozšafným a rozhodným slovem: „Eh, kdo by se teď na to dal“, totiž na to papežství. Sám myslím, že po spoustách *Religio Depopulata* bude to velmi nepohodlné místo.

Z á z r a k č i P r s t B o ž í ?

Ve Vizovicích na Valašsku měli koncem minulého měsíce velkou slavnost. V sobotu před 1. srpnem přijel tam sám arcibiskup olomúcký, posvětil dva zvony, a v neděli měl biřmování. Před biřmováním o 8. hod. ráno bylo na náměstí kázání — měl ho on sám — a pak mše svatá. Ale co se nestalo. Byl při tom postaven oltář na tribuně. Najednou začaly desky povolovati a pak za chvíli začal se pohybovati celý oltář, hýbalo se to vše, konvičky se potřepaly (rozbily) a můžete si myslit, jaká nastala panika. Kněží i lidé celí zděšení, arcibiskup modrý. Prst boží, či co? Valach dlouho neuvažuje a tak mínění záhy ustáleno: „Když to někdo schválně poškodil, tu již neuráží osobnost páně arcibiskupovu, ale samého Boha, a za to nám nebude Pánbůh žehnat a musíme trpět všeci! Je-li to však od Boha samého, je to znamení, že se na někoho hněvá. (Z novin v srpnu 1921.)

P o k r a č o v á n í d ř í v ě j š k a :

„Přiznávají se k rodům svým“.

Citát z *Nebojsy*, 15. dubna 1920 str. 124.: — Zavíráte-li oči před domněnkou, otevřete je jistě na skutečnost: ... princ Rudolf — jmenuji namátkou; nestraší tito a jiní pořád ještě v hlavách prostého člověka? Jen o Franci

Josefovi věřili a věří slovenské babky, že „ten starý mordýř“ odešel dříve, než se opravdu stalo. Prý ho ale strčili k ledu, aby se mohla vésti vojna dále, neboť „ten mladý“ chce hned udělat mír, jen co ho k tomu „ten starý“ pustí. A víte, co si vypravují tytéž babky — jsou v sukních i kalhotách — ještě dnes o našem presidentovi? Slyšel jsem je na vlastní uši. „Viděla jste tětka, poltré pana presidenta? Celý krómprinc Rudolf, jak by stál přede mnou. — No, japané, znala jsem ho očitě, jezdil k nám na hony, kolikrát stál přede mnou tak jako vy. Jak povídám: celý krómprinc. Já dycky říkala a můj nebožtík taky: nevěřte, princ Rudolf neumřel. Skrývá se, ale přijde. Teď přišel: Je presidentem. Hodný, na místě hodný pán.“ — Až potud Nebojsa. Dokončení o tom, jak „*Přiznávají se k rodům svým*“ až v některém příštím Kursu.

P a n p r e s i d e n t n a c e s t á c h.

Není výsadou jen dvorů královských, vydržovati oficielní chvalořečníky potentátů: také demokratické dvory republik a republiček potrpí si na kadidlo a u nás ovšem jdeme, jako vždy, příkladem napřed. Pražské listy přinášejí obšírné zprávy z cesty pana presidenta na jih, z nichž zvláště články „Venkova“ jsou poučny. Satelit nejvyšších míst, dopisující „Venkovu“, přímo se rozplývá rozkoší v oblacích kadidla, jež zapaluje. Píše ku př.: „Viděl jsem jen jednou v životě krále v občanském oděvu, Eduarda VII. v Mar. Lázních. Náš pan president jej ovšem daleko předčí nenapodobitelnou důstojností a prostotou chování. Škoda, že nemáme k i n e m a t o g r a f: to by byl film pro lidi málověrné a zlovolné, film pro výchovu státoobčanské hrdosti Čechoslováků... Pan president jezdil v Neapoli v automobilu, na jehož přední straně

stříbrná tabulka s nápisem „Vilém II.“ hlásala, že ve voze jel kdysi císař německý a šofér jezdil tempem opravdu pekelným. „Jeli jsme,“ píše průvodce pana presidenta, zahalení oblakem prachu, nezastavující se ani před mohutným procesím (bylo Božího Těla) a trnouce hrůzou, kdy že nám zůstane pod koly některá z rozkošných družiček, zdobících prach silnice. Pan president byl v dobrém rozmaru...“ — („Občanské Noviny“ 25. června 1921.) — Vzkřísí-li se ještě národ k jinému životu, jak se bude hanbiti za takovéto historie o jeho „representaci“ v cizině, a jest-li s tím za jedno, jaké odpykání naň čeká za toto Boží Tělo!

3 0 0 0 v e p ř ů v m i n i s t e r s t v e c h.

Do ministerstva zemědělství došla žádost za povolení dovozu 3000 vepřů z Polska. Žádost byla řádně vypravena a odůvodněna. Pan ministerský rada nese ji konečně vyšší instanci k potvrzení. „To je všechno hezké“, povídá pan sekční šéf, „ale což pak nevíte, že podle posledních zpráv jsou prasata v Polsku ze dvou třetin zamořena červenkou?“ Podíval se přísně na pana radu, přeškrtl v povolení číslo 3000 a místo něho napsal 1000. čímž byla věc vyřízena s náležitou opatrností. — (*Lidové Noviny*, 23. ledna 1922. K M B)

Ž e b r á c i m a n d á t ů, ž e b r á c i k n i h!

Opsáno z korespondenčního lístku. Slovo *bezplatné* sami podtrhujeme: „V Praze, dne 20./IV. 1922. P. T. Podepsané ředitelství knihovny Národního shromáždění

republiky Československé zdvořile Vás žádá o bezplatné zaslání spisu *Nova et vetera*. A vzdává předem nejvřelejší dík. Za ředitele knihovny Národního shromáždění.

O J a r o s l a v u H i l b e r t o v i.

V Národním divadle oslavovali Molièra také přednáškou Jaroslava Hilberta, který děl: „Stačí, abyste pohledly na portréty básníkův, které se dochovaly, a máte již důvěru k jeho dílu“ — To je patrně výhoda předešlých století. Kdyby Molière vstal, byl by mu p. Hilbert z dochovaných portrétů zajisté velmi sympatický, ale důvěry k jeho dílu by z nich asi nenabyl. — (*Lidové Noviny*, 23. ledna 1922, K M B)

Příspěvek k dějinám českého hovínkářství.

„Jistý vydavatel v Plzni v Česko-Slovensku právě pojal vzácně šaškovskou... bolševickou myšlenku: totiž poskytnouti čtenářům, kteří nemají na četbu mnoho času a jsou chudí, — čtete dělníkům! — nikoliv nějakou kolekci „nejkrásnějších stránek“, ale veledíla všech literatur *ve výtahu*...“ — Pisatel v *Merkuru*¹, z něhož to čerpám (poněvadž sám teď nynější „českou“ literaturu méně „vedu“), přirovnává tohoto knihkupce k Hloupému Honzovi, arci s výhradami: neboť Hloupý Honza konal své kousky k užitku svému nebo bližního a obyčejně se mu podařily, kdežto tomuto sotva prý se taková hlupota zdaří.

1) *Revue Mercure de France* (1 Mars 1921 p. 574).

P. A. S t ř í ž a i m p r i m a t u r.

V překladu „*Života a Umučení Svatého Václava*“ (vydal Ladislav Kuncíř), jenž vyšel, když p. Stříž byl *bohoslovcem* v Římě a jenž nemá *imprimatur*, čteme na str. 32. toto: „Vznešený v tváři (sv. Václav), v cudnosti máje zalíbení, ačkoliv tato vzácna jest těm, kteří se nedávno oženili, život pozemský touže skončiti mučednictvím...“ Z takto přeložené latiny vyplývá, že Sv. Václav byl ženat. A přece „*Venceslaus, Bohemiae dux, summo studio virginitatem per omnem vitam servavit illibatam (Officia Propria diaecesis Brunensis, 28. Sept.)*“ A v *Breviáři Římském* totéž čteme: „... všelikými ctnostmi proslulý, se svrchovaným úsilím pannictví po celý život neporušené zachoval.“ V latině jest otřelé „vis“ (jak četl ostatně i prvotní překladatel p. Josef Truhlář) a p. Stříž z toho udělal jakýsi „vix“, jenž arcivyleští smysl na *jinou* stranu. Na kterou, patrně z tohoto místa, vyňatého ze soukromého dopisu: „Jen jednu věc třeba vysvětliti: Překlad (tohoto Života sv. Václava) *imprimatur* má a jen ohled na p. prof. Pekaře, který stále neví, zda jest či není katolíkem, velel, aby tam nebylo otištěno. Jest to však s vědomím konsistoře.“ — Ostatně nač se tahat o věci, jež „se upečou přes noc“.

S m y k y p r o Č e c h y.

Z dopisu příteli, jemuž vysvětluju *Corbiěrový Žebráky od Svaté Anny Paludské*: Smyky bývaly všelijaké. Pachelci kolem klanýřů, hřad a šibenic bývala bujná vynalézavá chasa, jak viděti na obrazech Memlingových, Dürerových, Holbeinových, a zvláště u Jeronýma Bosche, „dělatele ďáblů“; jejich vypasená stehna a zadky div neprotrhnou kožených gátí. A poněvadž tehdejší páni nebyli

ani profesori ani fulpové, pomáhali jim svou obrazností a tak zločinci podle jakosti zločinů všelijak byli na místa popravná vláčeni (odtud naše vlaky): na lísách, vytrhnutých pro tu chvíli u nějakého plotu, na vrátkách, na volské kůži, (neboť bylo též někdy třeba přihlížeti k pohodlí), atd. Ti klienti Svaté Anny aby nemuseli sedět na holé zemi, mají též nějaké smyky pod sebou a je na Vás, jak je pro Čechy přebásníte. S pozdravem J. F.

C o s e n á m z d á v ě r u ď á b e l s t v í m.

Čtu v Merkuru (1 Mars 1921 p. 575.) V Pařížských žurnálech ze 7. února 1921. byla zpráva o samovraždě čtrnáctiletého děvčete, jež dostalo nedostatečnou známku na pololetní vysvědčení. Třeba poznamenati, že se takové věci dějí častěji. (Sami jsme jich několik uvedli z našich škol.) Remy de Gourmont to zjistil v jednom článku časopisu *La France* (6. juin 1912), an píše: „Ubohé ženušky: Opravdu, nemají mnoho nosnosti. Berou vše vážně, i zkoušky školské. Co s nimi v životě, ježž opouštějí po prvním zklamání? Kdyby aspoň počkaly až na první zármutek lásky...“ — Nuže, ďábelstvím se nám zdá, když takovouto příšernost Merkur nadepsal „Školský romantismus“ a když o tom Remy de Gourmont, jenž k stáru dělal literaturu pod sebe, tak nízce vtipkuje.

P o h l a v í v s o v ě t o v ě m R u s k u
a v L i d o v ý c h N o v i n á c h.

O poměrech v sovětovém Rusku přineslo tuhle večerní Rudé Právo zcela útěšlivý obrázek. V moskevském tělovýchovném institutu „ve dvou tělocvičnách pěstuje

se též šerm a vzpírání. V prostorných sálech spí chovanci (12 — 16 let) hoši i děvčata společně. *Pohlaví se nikde neodlučuje...* — To je zcela humanní; ostatně odjakživa své pohlaví každý rád nosí s sebou, i kdyby to bylo do svatyň moskevského tělocvičného institutu, kde se spí společně. (*Lidové Noviny*, 23. ledna 1922. K M B) — „*Prasata, prasata, prasata*“! (citát z Leona Bloy).

M a u r i c e P h u s i s o l i d s t v u.

Ve své knize *La chute de l'humanité*¹ (Pád lidstva), „biolog“ Phusis obrací se „upřímnou výzvou k těm, kdož ještě hledají Pravdu a Spravedlnost“. Snaží se vyzkoumati příčiny životní zchátralosti člověkovy, jeho předčasné staroby, jeho ošklivosti a pokažení jeho smýšlení a pravdě podobný pád „Civilisace.“ S dr. F. Winslowem věří, že „celý svět jest nevyhnutelně odsouzen k pomatenosti, nezmění-li od kořene svého nynějšího života.“ Radí lidem, by se vrátili k mravům svých otců, by jedli ovoce a obilniny; poněvadž lidstvo jest ve stavu vrchovatě nemocného, jest třeba si vštěpiti v paměť, že jen „dietou“ možno se pokřísiti: jen „naprostý a prodloužovaný půst jest jediným účinným prostředkem k obrození.“

Z p ř á t e l s k é h o l i s t u o B r a m b l o v i.

„... „Brambla“ jsem četl — skvostné! Je zařazen mezi mémi „dobrými knihami“. Je to však také kniha silně neobvyklá: těžko zařaditelná literárním historikům a ani dost málo rozžvýkaná, aby získala úspěch mezi

1) Vydal J. Terrier v Paříži 1921.

čtenáři. A tak myslím, že obojí přejdou „Mlčení plukovníka Brambla“ mlčením velmi opatrným. Takoví ohřejí se s dostatek při Barbussově „Ohni“, hlavně při jeho konci, když lidé od něho odešli a kdy vylézajícím syslům a krtkům jeví se velkým „požárem“, zatím co ohníček ten jen prská a kouří; neboť než i p. Barbusse od něho odešel, po způsobu pasáků, kteří ženou z pastvy domů, vymočil se do něho kalnou náplní svého reformatorského myšlení...“ — E. F.

J a c q u e s D y s s o r d o P. - J. T o u l e t - o v i.

V kraji P. J. Touleta (Le Figaro, 3. juillet). — Básník *Contrerimes* žil svá poslední léta v Guéthary a tamtéž odpočívá „na hřbitově, s něhož jest viděti moře“. Jen svrchovaný vkus autora *Svatby Dona Quichotta* (Mariage de Don Quichotte) mohl vyvolití toto místo k poslednímu odpočinku. Ošklivil si hřbitovy pařížské, kdež i po smrti jakoby se musel smlouvati s domácími pány o nájemné, a kam za krátko, jak mi jednou večer svěřoval při whisce v American-Bar du Café de la Paix, občané zavedou všechno moderní pohodlí a hýřivost. — Toulet „málo cenil Lacordaira pro jeho ducha demokratického“: „Jest to takový popleta, jako Didon, vysvětloval mi. Mluvte mi raději o otci de Ravignanovi“. — Krajan, řekl jsem. „Jak libo“, odvětil. „Ale tady není těžiště otázky. Řekl (otec Ravignan) jednoho dne jisté slovo, jež mi dokazuje, že byl něčím jiným než jen kazatelem: „Buďme jemni, odlišni.“ (Soyons distingués...) „Vychutnejte všechen obsah těchto dvou slov; jak by mohla býti heslem a vzpruhou k životu ušlechtilému!

Opravdu, možno říci o našem příteli, že jemnost, vznešenost, ušlechtilost, (distinction) byly jeho hlavní

snahou. Pro tuto snahu nedbal snadných úspěchů, ani jistých hmotných výhod, užitečných přátelství; potřebu této vyšší rozkoše neustále pocítoval.

Jindy pronesl větu, jež jest ke cti tomuto dokonalému šlechtici literatury: Distinkce (odlišnost ušlechtilá) počíná, kde končí snobismus (fouňovství, hejskovská domýšlivost).

Právě jsme hovořili o několika rastakuérech literární republiky, kteří „trhali“ tohoto urozeného člověka. Mefistofelský úsměv bloudil po jeho trpících rtech,

— *Soyons distingués*, opakoval jako ozvěnou větě jesuity P. de Ravignan.

• K urychlení a proměně KURSU:

Na urychlení, aby totiž bylo možno nachystané svazečky rychleji vydávati, třeba *rozšiřovati*. Jen se poohlédněte po svém okolí! Mnozí z našich příznivců ani nevěděli, jak jsou mocni jen tímto poohlédnutím se, až to zkusili. A nám velmi pomohli. Když tolik plevnatých věcí má odbyt, proč se nepřičiniti o žádoucí tisíc *přímých* odběratel tisku dobrého, v takovémto rouše přístupného i studentům a dělníkům, totiž lidem, o nichž možno se domýšleti, že ještě čtou?

K proměně máme uchystány krásné věci: Leon Bloy; Quincey, Dante-Gabriel Rossetti, Paul Lafitte, Jean Paulhan, Paul Morand, Thomas Hardy, Louis Hémon, Hefele (Dějiny Koncilů), Paul Frémeaux, literaturu Napoleonskou vůbec, Jeanne Termier, Villiers de l'Isle-Adam, Péguy, Verlaine, Barbey d'Aurevilly, J. Millington Synge, Max Jacob, Jacques Maritain a j., a j.

Br